

*Живой̄ и дело
ср̄иских научника*

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

BIOGRAPHIES AND BIBLIOGRAPHIES

Volume III

II SECTION

COMMITTEE FOR THE RESEARCH INTO THE LIVES AND WORK OF THE SCIENTISTS
IN SERBIA AND SCIENTISTS OF SERBIAN ORIGIN

Book 3

*Lives and work
of the Serbian scientists*

Editor
Academician
MILOJE SARIĆ

BELGRADE
1998

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

БИОГРАФИЈЕ И БИБЛИОГРАФИЈЕ

Књига III

II ОДЕЉЕЊЕ

ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ ЖИВОТА И РАДА НАУЧНИКА У СРБИЈИ
И НАУЧНИКА СРПСКОГ ПОРЕКЛА

Књига 3

*Живот и дело
српских научника*

Уредник
академик
МИЛОЈЕ САРИЋ

БЕОГРАД
1998

Примљено на V скупу Одељења природно-математичких наука од 30. маја
1997. год. на основу реферата

*Милорада Васовића, Драгомира Вићоровића, Александра Грубића, Рада
Дацића, Слободана Борђевића, Борђа Злоковића, Сијевана Караматије,
Зорана Ковачевића, Момчила Којића, Војислава Марића, Звонка Марића,
Федора Месинџера, Николе Панџића, Мирослава Радовановића, Милоја
Р. Сарића, Бориса Сикошека, Бољољуба Сијанковића, Милујина
Сијефановића, Николе Хајдина*

Издаје

Српска академија наука и уметности

Лектор

Желько Ђујић

Превод на енглески језик

Доминика Делић

Зора Мишовић

Уједначавање библиографија

Рајко Марковић

Технички уредник

Јелка Поморишац

Ликовно решење корица

Милош Пејковић

Тираж 1.000 примерака

Штампа

*Издавачка усјанова завод за картографију „Геокарта”,
Београд, Булевар војводе Мишића 39*

Штампано уз финансијску помоћ Министарства за развој, науку и животну
средину Савезне Републике Југославије и Министарства за науку
и технологију Републике Србије и Министарства за културу
Републике Србије

ПРЕДГОВОР

Трећа књига из едиције *Живої и дело срїских научника* обухвата ствараоце из различитих наука у дугом периоду од 1836. до 1877. године. Њихове научне идеје представљају нова сазнања, али одражавају чврсту повезаност са традицијом и ранијим истраживањима. Стога оне не обогаћују само савремене науке и струке, већ су и данас подстицај многим настављачима, не само у Србији, већ и у иностранству.

Тешко је оцењивати вредност нових открића која се појављују у науци код нас и у свету, особито у краћем временском периоду. За то је потребна не само дужа временска дистанца већ треба имати у виду и ширину светског простора, посебно да би се вредновало ново знање и оценила његова корист за човечанство.

При том је изузетно важно учавати и проучавати смене праваца истраживања у ужој научној проблематици, односно дисциплини и у одређеној науци. На тај начин се упознајемо са развојем појединих наука и њених проблема, као и са историјом развоја појединих дисциплина и наука. Неоспорно је да поред опште историје науке или боље рећи филозофије науке, свака наука и научна дисциплина има своју сопствену историју.

У науци се непрекидно појављују нове идеје које избијају на површину и постају жиже научног интересовања. Велики број њих се брзо гаси, а неке остају вековима као подстицај за продубљавање истраживања и надахнуће за нова открића.

У ранијим предговорима написаним за прву и другу књигу едиције *Живої и дело срїских научника* истакнуто је да ће се проучавати научници рођени у 19. и 20. веку и даље, док постоје српски научници. У предговору прве књиге дата су имена научника рођених у 19. веку, а у предговору друге књиге њихова допуна.

Одбор Српске академије наука и уметности за проучавање живота и рада научника у Србији и научника српског порекла већ је започео са израдом списка научника рођених у 20. веку који треба да се проучавају, а који припадају основним природно-математичким наукама и њиховим одговарајућим областима. На њему се за сада налази преко седамдесет имена, али ће он свакако бити дужи, јер ће Одбор још неко време узимати у обзир и разматрати предлоге савременика о научницима које би требало уврстити у овај списак.

Надамo се да ће ова едиција надахнути нове генерације. Специјалисти појединих дисциплина и наука моћи ће да нађу код проучаваних научника и такве елементе који су и данас интересантни за истраживања. Упознавање са резултатима појединих научника вероватно ће код многих истраживача пробудити нова сасгледавања, нове идеје и проблеме, као и жељу да се неки резултати провере у савременим условима. Тако ће савремени истраживачи читајући дела аутора ове едиције одређене њихове идеје моћи да усмере и развијају ка науци будућности.

Академик Милоје Р. Сарић

FOREWORD

The third volume of the edition *Lives and Work of the Serbian Scientists* encompasses the scientists from different sciences in a long period of time between 1836 till 1877. Their scientific ideas represent new knowledge, but also reflect firm links with a tradition and previous research activities. Therefore, they do not only enrich contemporary theoretical sciences and its applications, but also still provide incentive to many followers in Serbia as well as abroad.

It is difficult to estimate the value of new discoveries which appear in science in the world, especially in a short period of time. It is necessary to consider not only longer time distance but the wideness of the world, particularly to be able to value new knowledge and to appraise its benefit for the mankind.

In that quest it is very important to notice and study the changes of directions of research in a more close part of scientific problem, that is, in a discipline and in a certain science. In that way, we are able to get to know the development of a certain science and its problems, as well as history of development in certain disciplines of science. It is indisputable that, beside general history of science, or better to say philosophy of science, each science and scientific discipline has its own history. New ideas constantly emerge on the surface and are in the focus of scientific interest. A great number of those ideas vanish rapidly, but some remain for centuries as incentive for further more profound research and as an inspiration for new discoveries.

In Forewords to the First and Second volume of the edition *Lives and Work of the Serbian Scientists* it was emphasized that there will be further study of scientists that were born in the 19th and the 20th century, far as long as there are Serbian scientists. Names of scientists born in the 19th century are listed in the Foreword to the First volume, and Second volume contains its supplement.

The Committee for the research into the lives and work of the scientists in Serbia and scientists of Serbian origin has already begun with preparing the list of scientists of the 20th century who are to be studied and are in the area of natural sciences and mathematics and their related branches. For the present, the list contains over 70 names, but it will be much longer as the Committee is still taking in consideration proposals from contemporaries on some more scientists that shall be added to the list.

It is our hope that this edition will inspire new generations. Specialists in certain disciplines and sciences will be able to find among studied scientists such elements that are still of interest for research.

Many researchers, being informed on results of some scientists, will probably arise new perspectives, new ideas, as well as the wish to put to test acquired results in modern conditions. Doing so, and reading the works of the authors in this edition, the contemporary researchers will be able to widespread their ideas and to put them in the prospect of development of future science.

Academician Miloje R. Sarić

БОРЪЕ П. НЕШИЋ
(1873–1959)

Златимир Кеџмановић

УВОД

Ђорђе Нешић је несумњиво најзначајнији очни лекар Србије у првој половини двадесетог века. Медицину је студирао у Москви, где је, одмах по завршетку студија, наставио са специјализацијом из очних болести код тада чувеног професора московске Очне клинике Крјукова. Не само да је солидно савладао вештину очних болести већ се упознао и са методама научног рада, и истовремено стекао солидно техничко знање, што му је касније користило у раду.

По завршеном образовању Нешић се 1896. вратио у Србију. Убрзо се активно укључио у рад Српског лекарског друштва и постао један од најзапаженијих и највреднијих његових чланова. Приказе својих болесника и реферисане радове документовао је фотографијама и хистопатолошким препаратима, што је за то време био пионирски подухват. На састанцима лекара је приказивао и окулистичке инструменте и апарате сопствене конструкције. Био је пионир експерименталних радова из офталмологије. Интересовале су га дијагностика, терапија, као и хирургија ока. Посећивао је стране очне клинике и са радовима учествовао на конгресима у земљи и иностранству, те је увек био у току свих достигнућа своје струке.

Једно време је радио у војној окулистици, да би 1901. ступио на рад у Очно одељење Опште државне болнице у Београду. За шефа Одељења постављен је децембра 1904; на тој је дужности, са прекидима у време ратова, остао до 1921, када је основао Очну клинику при Медицинском факултету у Београду. Учествовао је као добровољац у Руско-јапанском рату 1904/05. год. Велику пажњу је посвећивао здравственом просвећивању народа, пишући бројне популарне чланке и књижице. Тешко је обухватити све што је урадио за тако кратко време. Огроман напредак и успех свега у

тадашњој Србији сурово су прекинули ратови. Нешић је учествовао у свим ратовима које је Србија водила од 1912. до 1918. Веома присно је сарађивао са војним санитарима. Написао је први уџбеник за очне болести у Србији за војне лекаре, још 1899. год. На Солунском фронту је био командир хируршке пољске болнице, која је била узор на том делу фронта. У оскудици, импровизовао је бројне корисне инструменте и разна санитарска помагала.

По демобилизацији се вратио у Београд, 1919, и одмах ступио на рад у Очно одељење Опште државне болнице. Веома се ангажовао око почетка рада на новооснованом Медицинском факултету у Београду. Изабран је за редовног професора офталмологије на том факултету 1921. год. и постављен за управника тада основане Очне клинике, која је и по уређењу и по стручном и научном раду била узор за цели Медицински факултет. Била је савремено опремљена, не само инструментима и апаратима већ и училима за студенте медицине. Настава из офталмологије је била изванредно организована и већ 1925. год. су студенти медицине добили савремени уџбеник за очне болести.

За време немачке окупације Србије Очна клиника је страдала а Нешић је доживео низ непријатности, да би на крају био пензионисан. Међутим, 1945. год. поново преузима вођство Клинике и ради све до одласка у пензију 1955. год. За то време Клиника се знатно проширила, долази ново наставно особље, а школују се и бројни специјализанти. Нешић 1947. бива изабран за редовног члана Српске академије наука, и у њеном раду веома прилежно учествује све до смрти, 1959. године.

Објавио је велики број стручних и научних радова. У свету је постао познат својим радом о хемералопији, коју је детаљно проучио на Солунском фронту. Знатан број радова је посветио конструкцији, изради и клиничкој примени својих циновских електромагнета.

После завршетка Другог светског рата специјализацију на Очној клиници је завршио велики број лекара, који су касније основали бројна очна одељења у унутрашњости земље. Да је Нешић био стуб офталмологије у Србији, сведочи пажња његових ученика, који су клиници коју је он основао и много година водио из поштовања дали име *Клиника за очне болести др Ђорђе Нешић*.

Нешић је познат и по свом раду на пропагирању спорта у Србији. Као студент је учествовао на међународним бицикличким тркама широм Европе и побеђивао многе тадашње асове. Још је познатији био на пољу аутомобилизма. Један је од оснивача бицикличког и аутомобилистичког клуба Србије.

Академик проф. др Ђорђе Нешић је својим неуморним радом и великим ентузијазмом од скромних почетака створио основе савремене офталмологије. Био је врсни интелектуалац, који се одликовао и даром за писање. Оно што је учинио је не само пионирско већ и херојско дело. Такви спојеви у једној личности данас су тешко могући. Изнедриле су га прилике у тадашњој Србији као и време у коме је живео и деловао. Оставио је трајан траг у офталмологији – може се рећи да је великим делом његова заслуга све оно што данас у офталмологији Србије имамо.

ДЕТИЊСТВО И ШКОЛОВАЊЕ

У изводу из Књиге за уписивање рођених цркве шабачке – Храма Светих апостола Петра и Павла, страна 15, текући број 149, од 5. августа 1883. године стоји да је Ђорђе Нешић рођен у Шапцу 15. јуна по старом календару, односно 28. јуна по новом, на Видовдан 1873. године. Крштење је обављено 24. јуна исте године, а ново-рођенче је добило име Георги. Отац се звао Петар, помоћник, мати Љубица, без навођења занимања и девојачког презимена. Ђорђе је био прво дете у својих родитеља. Крстио га је Јован Илић, парох шабачки а кум је био Милош Топузовић, шабачки трговац [1].

Према, по свој прилици, писању или казивању самог Нешића приликом избора за члана Српске академије наука, његов отац Петар из Шапца прелази у Лозницу за окружног начелника, где мали Ђорђе остаје до своје десете године живота и за то време завршава основну школу. Породица се потом враћа у Шабац, где Ђорђе завршава гимназију [2]. У Споменици Гимназије у Шапцу међу ученицима школских година од 1883/1884. до 1889/1890. нисмо нашли његово име, али у њој постоји податак да је Ђорђе Нешић положио испит зрелости 1890. године. У то време гимназије су имале седам разреда. Оно што чуди јесте да у попису ученика Гимназије у Шапцу за школску 1889/1890, годину нема имена Ђорђа Нешића. Тако остаје неизвесно где је Ђорђе похађао гимназију [3]. Напомињемо да је поводом прославе 100 година Гимназије у Шапцу 1937. год. проф. др Ђорђе Нешић упутио гимназији телеграфску честитку [4]. Том приликом је приложио добровољни прилог у износу од 1000 динара. Да је Ђорђе похађао основну школу у Лозници, а гимназију у Шапцу, наводи Владимир Станојевић [5].

Међутим, забуну уноси Коста Тодоровић, професор Медицинског факултета, академик, поштовалац и велики пријатељ Ђорђа Нешића, који износи да је Нешић похађао основну школу у Лозници, ниже разреде гимназије у Београду, а да је у Шапцу

завршио последња три разреда више гимназије, где је положио и матуру [6]. У споменицама Реалне гимназије у Београду, Прве и Друге мушке гимназије, нисмо могли да нађемо име Ђорђа Нешића.

По завршетку гимназије донесена је породична одлука о даљем школовању младога Ђорђа, који је јуна 1890. напунио 17 година живота. Одлучено је да студира медицину у Москви. Савет, као и подршку, дала је Нешићева рођака по мајци која је била удата за Руса, професора окулистике и директора Очне клинике у Москви, Адријана Александровича Крјукова [7].

Пошто није био стипендиста, током студија у Москви Ђорђе је лети радио разне послове да би се преко зиме могао сам издржавати, не желећи да било коме буде на терету. Касније је причао да је неко време био чак ложац или помоћни машиновођа на железници [8].

Већ у трећој години студија медицине помаже и прати стручни и научни рад на Очној клиници проф. Крјукова. Упоредо са медицином, по савету проф. Крјукова пратио је и предавања на Физичко-математичком факултету. Ту стечена знања касније је свестрано примењивао у окулистици. Школски распуст је користио за изучавање рада парних машина, проводећи време у механичарским радионицама.

У току специјализације спријатељио се са Владимиром Петровићем Филатовим, који је касније постао чувени професор окулистике и директор Очне клинике у Одеси. Са њиме се дружио преко шест деценија и сарађивао на изучавању деловања биогених стимулатора у медицини, посебно окулистици. У Очној клиници у Москви провео је две године, да би се 1896. год. вратио у Србију са титулом врач, што је значило лекар практичар. Титула доктора медицине у Русији тога доба је била научни академски степен и за њу је била потребна одбрана дисертације. Нешић је у Москви стекао квалификације за обављање специјалистичке окулистичке праксе, којом се искључиво и бавио [9]. По повратку у Србију потписивао се као доктор медицине.

Вративши се у Србију, одмах је отишао на одслужење војног рока где је био вероватно од краја 1896. до краја 1897. и стекао чин санитетског поручника [10].

РАД У ОЧНОМ ОДЕЉЕЊУ ОПШТЕ ДРЖАВНЕ БОЛНИЦЕ У БЕОГРАДУ

Неизвесно је шта је и где је др Ђорђе Нешић радио после одслужења војног рока. То важи за време до почетка 1901. год., када је постављен за в. д. шефа Очног одељења Опште државне болнице у

Београду [11]. По одласку др Павла Поповића са те дужности 1904. год. [12], Указом Њ. В. краља Петра 31. децембра 1904. год. и решењем г. министра унутрашњих дела № 13444/904 Нешић је постављен за шефа Очног одељења Опште државне болнице у Београду; на тој дужности остаје до 1921, када Очно одељење прераста у Очну клинику Медицинског факултета Универзитета у Београду.

Остаје отворено питање када је, где и у ком својству др Ђорђе Нешић радио у окулистичкој служби војног санитета. Чињеница је да је први уџбеник за војне лекаре – под називом *Начини испитивања вида за војне лекаре*, написао у прве две године свога боравка у Београду и издао га већ 1899. год. [13]. У општем упитнику који се чува у Архиву Србије стоји да је др Ђорђе Нешић пре ступања у државну службу био приватни лекар. То би могло бити тачно јер 1899. год. сам Нешић наводи: „У мојој краткој пракси, (...) једног дана, месеца маја ове године, враћао сам се кући са једне операције. На путу ме сретe једна женска молећи ме да пођем са њом у њену кућу. Рекох јој да сам ја само очни лекар и да се у другим болестима не разумем (...) Овој жени рекох да сакрије под кецељу моје инструменте и да не говори никоме да сам доктор.” (Ово казивање могло би да иде у прилог мишљењу да је у прво време био приватни очни лекар. У то време у Србији и неким деловима Аустроугарске био је обичај да се неке операције обављају у кућама болесника.) Затим Нешић вели: „У кући је неки народни лекар безуспешно покушавао да оперише њену мајку, па је молила да јој помогнем” [14].

Међутим, у службеничком картону сам Нешић наводи да у приватној служби никада био није [15]. У истом картону се наводи да се од 1901. год. налази на дужности в. д. шефа Очног одељења, што се не слаже са податком да је ту дужност пре њега обављао др Павле Поповић. Ту стоји и да је 31. децембра 1903. год. др Ђорђе Нешић постављен за шефа Очног одељења. Ту дужност, изузев прекида у ратовима од 1912. до 1918. године, обавља све до оснивања Очне клинике Медицинског факултета 9. јула 1921. године, када је постављен за њеног првог директора. Нешић је демобилисан 3. јуна 1919. године, а већ 4. јуна поново ступа на дужност шефа Очног одељења Опште државне болнице у Београду [16]. Поред тога, учествовао је и у пословима око оснивања Медицинског факултета у Београду [17].

У време када је Нешић отпочео своју окулистичку праксу у Србији су била свега два очна лекара који су имали право да као путујући специјалисти обављају праксу. Један од њих је био већ поменути др Павле Поповић (1854–1937) [18], а други је био др Драгољуб Ђорђевић (1866–1942), који је службовао у Нишу. Ђорђевић је

после Првог светског рата радио неко време у Општој државној болници у Београду као секундарни лекар и водио провизорно Очно одељење, вероватно је то било Друго очно одељење Опште државне болнице [19], смештено у некој од зграда у кругу Опште државне болнице на Врачару.

Подаци о раду Очног одељења Опште државне болнице у Видинској улици су веома оскудни. Сам Нешић пише да је оно радило само у два собама: у једној, мрачној и без прозора, била је амбуланта, а у другој операциона сала. То је вероватно био каснији кабинет проф. Нешића у Очној клиници. Предсобље је заиста било без прозора, у њему је била амбуланта, а са уличне стране налазила се соба која је у то доба служила као операциона сала. То би значило да је у тим просторијама, уз прекид током ратова, Нешић радио и боравио више од пола века, управо од 1901. до 1955. године, када је отишао у пензију. Број болесника је у то време био мали а број операција није прелазио више од 30 годишње. Оперисани болесници су лежали по свим одељењима болнице, понекад чак између инфекциозних и морибундних болесника [20]. Остаје чињеница да је и у таквим условима рада Нешић, судећи према састанцима у Српском лекарском друштву и веома бројним публикацијама из тога времена, будно пратио збивања у савременој окулистици. Уосталом, из тог мукотрпног и преданог рада Нешића и његових сарадника изникла је савремена Очна клиника, једна од првих клиника на тада основаном Медицинском факултету Универзитета у Београду.

РАД ДР ЂОРЂА НЕШИЋА НА ОЧНОЈ КЛИНИЦИ МЕДИЦИНСКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

*А. Раздобље од оснивања Клинике 9. јула 1921.
до краја 1944. године*

Предлог за избор Ђорђа Нешића за редовног професора Медицинског факултета у Београду Савету тог факултета 31. маја 1921. год. поднели су проф. др Војислав Субботић и проф. др Милан Јовановић-Батут, који, поред осталог, у реферату наводе:

„Радови г. Ђ. Нешића су по броју обилни, по садржају врло добри. Неки од њих, на првом месту сјудије о хемералозији, износе сасвим нове научне њековине. Више но двадесетогодишњи рад г. Нешића обухвата и њактиичну и научну сјрану окулисџике. Нешић није само одличан очни лекар, већ је и човек од науке, који је у сјнању да исџу самосјално и усџешно обрађује” [21].

На основу овог реферата Савет Медицинског факултета, на седници од 31. маја 1921. год., изабрао је за редовног професора окулистике г. др Ђорђа П. Нешића, тадашњег шефа Очног одељења Опште државне болнице у Београду [22]. Универзитетско веће на седници од 17. јуна 1921. год. усвојило је овај избор [23]. Ректорат Универзитета својим дописом од 11. јула 1921. год. извештава декана Медицинског факултета о следећем:

„Указом Његовог Краљевског Височанства Престијолонаследника од 30. јуна шек. год. постављени су на Медицинском факултету Универзитета у Београду: за редовног професора окулистике др Ђорђе П. Нешић, шеф Очног одељења Ојшће Државне Болнице; за ванредног професора Хирурике Проједевитике др Михаило Петровић, санијетски љуковник; за ванредног професора Инјерне Медицине др Димитрије Анђић, шеф Другог инјерног одељења Ојшће Државне болнице; за ванредног професора Ојшће хирургје др Миливоје Косић, шеф Хируриког одељења Државне болнице у Сарајеву” [24].

Тек касније, 26. новембра 1921. год., Министарство просвете даје налог свом Рачуноводству о висини плата овим новопостављеним професорима Медицинског факултета. Из тог дописа се види да је проф. Нешић ступио на дужност 30. јуна 1921. год. [25], и са тим датумом започиње његова универзитетска каријера. Међутим, већ 18. марта 1922. год он се жали декану Медицинског факултета да већ девет месеци није примио плату. Декан дописом извештава о томе ректора Универзитета и указује на спорост у извршењу решења [26].

Већ у самом почетку рада Медицинског факултета Нешић веома активно учествује у његовом раду. Тако проф. др Војислав Субботић, декан Медицинског факултета, извештава Ректорат Универзитета да је образована Комисија за оцену набавки и поруџбина на Медицинском факултету у саставу: др Војислав Субботић, др Ђорђе Јоанновић, др Рихард Буријан, др Ђорђе Нешић, редовни професори, и г. др Раденко Станковић, ванредни професор Универзитета [27].

Овде настаје празнина у сачуваним документима, те се не види када је Нешић изабран за петог по реду декана Медицинског факултета, школске 1924/1925. год., како пише на табли у аули данашњег Деканата, на првом спрату.

О проблемима у раду Очне клинике говори извештај проф. Нешића о тешкоћама насталим услед недостатка елементарних потреба (огрев, добра храна, итд.). Саопштава да је упутио информативни циркулар народним посланицима о стању болница и клиника уопште и о тешким последицама таквог стања на народно здравље и

на образовање нових медицинских генерација на Факултету. Тада је основан Акциони одбор, чији се рад сматра хитним, у који је ушао и Нешић. Тих година је, због светске економске кризе, ситуација била тешка у целој земљи [28].

Тадашњи декан Медицинског факултета проф. др Ђорђе Јоанновић извештава Ректорат дописима од 30. априла и 2. августа 1929. год. да ће га у време његовог одсуствовања замењивати најстарији по реду редовни професор – др Ђорђе Нешић [29].

Убрзо затим, Савет Медицинског факултета, на седници од 25. јуна 1930. год., на предлог г.г. редовних професора, акламацијом, једногласно је изабрао за декана у школској 1930/1931. год. г. Нешића др Ђорђа, редовног професора тог факултета [30].

Ректорат Универзитета дописом од 28. новембра 1930. год. утврђује да проф. Нешић др Ђорђе почиње да обавља функцију декана Медицинског факултета 25. септембра исте године и да је, као декан, поред седница Савета, дужан да посећује и седнице Универзитетске управе и Универзитетског сената, као њихов члан [31].

Дописом од 12. марта 1931. год. проф. Нешић извештава ректора Универзитета да је отпочео са предавањима и моли да се још неко време не позива на седнице Универзитетске управе [32].

Савет Медицинског факултета на седници од 26. јуна 1931. год. изабрао је за декана за школску 1931/1932. годину дотадашњег декана г. проф. др Ђорђа Нешића [33].

Ратни напори свакако су учинили своје и Нешић почиње да побољшава. Од 1935. он сваки август проводи у Бањи Ковиљачи ради лечења костобоље стечене у прошлим ратовима [34]. Тако јануара 1932. Нешић извештава Ректорат да је у 1931. год. шест месеци био болешћу везан за постељу али да за то време није прекидао да врши дужности. Даље каже: *„Како ни преко леђа, као реконвалесцент, нисам имао одмора, што се сипање моје здравља у толикој мери погоршало да ми за сада није могуће вршити дужности декана те ће ме према чл. 10. закона о Универзитетима и чл. 18. Описне уредбе о Универзитетској администрацији у дужности декана продекан г. др Александар Игњатовски, о чему ми је чисти извештај Ректорат”* [34].

Вероватно је Нешић због болести одлучио да напусти дужност декана, јер га је Савет Медицинског факултета својом одлуком од 25. јануара 1932. год., уз његов писмени пристанак, поставио на дужност продекана, а за декана је постављен проф. др Димитрије Антић [35].

Министарство просвете је 11. јула 1932. год. одредило за чланове Комисије за регулисање односа између клиника Медицинског факултета и одељења Опште државне болнице у Београду, а које су

радиле у истим зградама, г. г. Нешића Ђорђа, редовног професора, и Тодоровић др Косту, ванредног проф. [36].

Крајем 1940. Очна клиника од Министарства финансија добија кредит од 180.000 динара за завршно склапање и монтажу великог електромагнета, који је био Нешићева конструкција и плод његове инвенције, у Очној клиници Медицинског факултета у Београду [37].

У априлском рату 1941. год., приликом бомбардовања Београда од стране немачке авијације, страдала је и Очна клиника. Том приликом уништен је и део њене архиве. Тим поводом је Нешић, као управник Очне клинике, упутио 7. маја исте године Деканату Медицинског факултета следећи допис:

„Пре две недеље поштом сам добио наређење од Декана да се Клиника што пре уреди и осигура за рад.

У последњем извештају изнео је да је зграда експлозијама тешко оштећена изнутра, да су плафони оборени, сва прозорска стакла попуњена, ћерчица поломљена, преграде, врата итд. поцепани, скоро сав цреп на крову попуњен и збачен а део крова изгорео, да киша лије у операционе сале и бивше болесничке собе сливајући се преко сепарационих на доњи сирани, итд.

Код оваквог стања, и ви увиђајте године Декане, да се само једним наређењем, и поред најбоље воље и шруда не може ло исклопити. Ако се озбиљно мисли да се клиника доведе у ред, потребно је да се што пре уједине материјална средства, док се још нешто може набавити, те да се бар један део зграде осигура за рад.

У том смислу, часни ми је замолиши Вас Господине Декане за дејство да се заузме да се клиникама које се могу рестаурирати ова средства што пре уједине како би се могле сачувати од поштенног уништења.

*Управник Очне клинике
Београд. Универзитет
Проф. др Ђ. Нешић, с. р. ”[38].*

Због рђавог материјалног стања Клинике, Нешић долази у тешку ситуацију да мора да изврши редукцију особља. Стога упозорава Ректорат да квалификовано особље, које се иначе тешко налази, не би требало изгубити. Наређено му је да се отпусте сви надничари и дневничари и да се од 11 службеника остави само четворо [39]. Стога Нешић, као управник, упозорава Управу Опште државне болнице да би овакво масовно отпуштање проузроковало поремећаје у раду, јер је све особље заузето радом на крчењу рушевина, како би се преко лета Клиника довела бар у стање да може послужити настави и лечењу болесника. Упозорава да не може узети на себе такву одговорност [40]. У току јуна Нешић поново моли Деканат да размотри питање отпуста особља клинике [41].

Ректор Универзитета том приликом упућује Нешићу следеће писмо:

„Поштовани Господине Професоре,

Ваша и Ваших сарадника њлеменића акција и њајор као и Ваш и ђ. ѡрофесора Аћима Марковића лични ѡјруд и маћеријални издаци које сће уложили око ојравке и уређења Очне клинике, нису осћале незајажене и Универзићейћски сеначћ, кођа сам обавесћио о овоме, реишо је да се Вама и Вашим сарадницима ујуући ѡисмена захвалносћ и личне симћайћије свих чланова Сеначћа на овом заисћиа рећком делу.

Обавешћавајући Вас о овоме, мени је часћ замолћићи Вас да ѡримичће са Вашим вредним, изврсним сарадницима захвалносћ и симћайћије како Универзићейћскођ сеначћа ѡако и моје лично.

Молим Вас, Госћодине Професоре, да изволичће и овом ѡриликом ѡримичћи уверење о мом одличном ѡошћовању.

Рекћор Универзићейћа” [42].
(потпис нечитак)

Убрзо Нешић упућује писмо следеће садржине:

„Поштовани Госћодине Рекћоре,

Примичо сам од Вас један заисћиа редак и неочекиван акћ одликовања ујућен мојој маленкосћи и особљу клинике од сћиране Универзићейћскођ Сеначћа.

Особље које се удосћојило овођ ѡризнања вршило је Госћодине Рекћоре само своју дужносћ, оно није само задовољно ћиме шћио је разорену и заћаљену зђраду са милионском имовином усћело да сћасе, но се њеђово задовољсћиво ѡрећворило у ѡраву радосћ кад је дочекало да ѡрими 80 сћуденачћа у нове ѡросћорије које су лећше и боље урећене но шћио су раније биле, бођачћо снабдевене свим оним шћио је ѡоћребно за насћаву и научан рад а шћио се данас ни ѡо коју цену не може добичћи.

Дојусћичће ми Мнођоћошћовани Госћодине Рекћоре да Вас у име овођ малобројнођ али вреднођ особља, коме сам Ваш драгоцени акћ ѡрочћио, замолим, да код мнођоцењене Г. Г. Чланова Универз. Сеначћа, будечће ѡумач наше највеће захвалносћи на ѡоликој ѡажњи која нас је не само ѡријачћно изненадила но која нас је, с обзиром на време у коме живимо, дубоко дирнула и дала ѡошћпрека и воље за даљу делачносћ ради оћшћеђ добра и бољих дана за нашу школу шћио ће се радом без очајања, у недалеком времену, најсћурније моћи ѡосћићи.

Захваљујући Вам се Многочоштовани Господине Ректоре на поштори добивеној од Ваше стране, доуштите да Вам поред захвалности изразим уверење о мом свагдашњем одличном поштовању и оданости.

*Управник Очне клинике
Београд. Универзитета
Б. Нешић, с. р.” [43].*

Обимна преписка, само делимично изнета, указује на велику енергију и лично заузимање Нешића да Очну клинику оспособи за рад. Његов пример је следило и њему верно особље, које је уложило велики труд да се помогне у сређивању стања Клинике.

Међутим, већ у децембру настају нови проблеми у раду, везани за сурову окупацију, чије су последице почеле да делују. Тако 5. децембра 1941. год. Нешић указује Деканату Медицинског факултета да Клиника нема огрева, те се ниједна просторија не ложи, укључујући амбуланту и операциону салу, па моли за одобрење да се рад обустави док се угаљ и дрва не добију [44].

Убрзо настају невоље за самог Нешића. Већ крајем 1941, дописом бр. 7919/41, без датума, в. д. дужности секретара Универзитета (потпис нечитак) обавештава Министарство просвете о разрешењу дужности др Ђорђа Нешића, редовног професора Универзитета, и ставља га у пензију, с молбом да се одлука прикључи његовом централном службеничком листу [45]. Међутим, према изводу из Службеног листа, Нешић је пензионисан решењем Министарства просвете бр. 11391 од 20. септембра 1941. год. [46]. Према другом документу, пензионисан је решењем Савета МС бр. 1943 од 22. новембра 1941. год., а разрешен дужности 31. децембра 1941. године.

На основу извештаја Комисије за примопредају инвентара и дужности управника Очне клинике, декан Медицинског факултета разрешава дужности управника г. др Ђорђа Нешића, редовног професора овог факултета, који је пензионисан, пошто је предао своју дужност новом управнику Очне клинике г. др Аћиму Марковићу, ванредном професору Универзитета [47, 48].

Нема података о раду Очне клинике у току окупације. Како је за то време управник клинике био проф. др Аћим Марковић то верујемо, због његовог посебног односа са својим учитељем, да је Нешић и даље долазио на Клинику и, по прећутном споразуму, радио и даље оно што је желео и могао.

После тога, у архиви више нема докумената о њему. Међутим, у деловодном протоколу Ректората Универзитета у Београду за 1942. год. под бр. 130 је наведено да проф. др Ђорђе Нешић моли

пензију. Решење о пензији је заведено под бр. 1124, а под бр. 1208 да је решење о пензији предато Нешићу, који је тада напунио 70 година живота [49].

Проф. др Ђорђе Нешић је на дужности управника Очне клинике био, сем прекида за време окупације, од њеног оснивања 1921. год. до свог дефинитивног одласка у пензију 1955 [50].

Веома је тешко одвојити рад Очне клинике као болничке установе од њеног деловања у оквиру Медицинског факултета и наставе. Један од проблема је био наставни кадар који је одржавао предавања и водио практичну клиничку наставу, а други материјална опрема неопходна за извођење те наставе за студенте. Медицински факултет је 1921. год. почео рад са укупно седам наставника, да би 6. априла 1941. год. било 68 наставника и 98 асистената. Школске 1940/1941. год. је било уписано укупно 1280 студената и 745 студенткиња медицине [50]. Офталмологија је уведена као обавезан предмет 1921, а настава се у почетку изводила у само једном семестру. У извођењу наставе Нешић је имао велику помоћ др Аћима Марковића, који је јуна 1924. год. постављен за асистента. Асистент је била и др Вукосава Нешић, а једно време су у настави помагали и др Милован Данић и други.

Питање двојакe дужности клиника Медицинског факултета – на пољу лечења и на пољу наставе, постављено је 1932. год., а мишљење Министарства просвете је било да је главна функција клиника истоветна са функцијом коју имају одељења Опште државне болнице.

После пресељења Опште државне болнице на Врачар 1907, дотадашња зграда у Видинској улици је требало да се поруши јер је процењено да је склона паду. Срећом, зграда је ипак сачувана, направљена и оспособљена за рад. У обновљену зграду уселили су Очно одељење, Одељење за ухо, нос и грло и Кожно одељење Опште државне болнице. После оснивања Очне клинике целокупно унутрашње уређење је финансирао Универзитет, снабдевши је свим потребним средствима за рад. О раду Очне клинике и њеном уређењу подробне писане податке оставио је сам Нешић. По исељењу Клинике за ухо, нос и грло и Кожене клинике на Врачар, цела зграда, као и помоћна зграда у дворишту, 1947. год. припале су Очној клиници [51].

Очна клиника је истовремено вршила и функцију Очног одељења Опште државне болнице. Имала је 40 болесничких постеља, велику амбуланту, операциону салу. Цео посао, клинички, наставни и болнички, обављала је мала екипа лекара на челу са Нешићем. Он подробно описује Клиничко одељење, а затим Научно-педагошко одељење, које је имало аудиторијум за 100 слушалаца, где су се могле користити епидијаскопија, микропројекција

и кинематографија. Сала је служила као амбуланта и за вежбе студената. На зидовима вежбаонице је висио велики број поучних слика из разних области офталмологије. Клиника је имала добру библиотеку, нарочито старе немачке часописе. Предавања су трајала два семестра. После предавања професора, доцент је држао клиничка предавања и вежбе. Асистент је држао практичну наставу за студенте, као и приказивање рада у операционој сали. Испити из офталмологије су држани после десетог семестра, а састојали су се из практичног и теоријског дела. До 1935. год. испит је положило 998 кандидата. Велика подобност за студенте је била што је Нешић међу првима, ако не и први, написао одличан уџбеник – *Очне болести*. (Сам Нешић жали што није било могућности да се штампају већ припремљене фотографије и схеме, тако да је уџбеник издат без њих.) Година издања није нажалост наведена у књизи, али претпостављамо да је то била 1925 [52]. На Клиници је и већи број цивилних и војних лекара обучен за специјалисте.

Клиника је 1934. и 1935. године организовала Курс за усавршавање практичних лекара, који су држали проф. др Ђорђе Нешић и доцент др Аћим Марковић. Интересантно је да се као место одржавања курса из очних болести Очна клиника наводи као „Стара болница” [53].

*Б. Рад на Очној клиници од 1. априла 1945. године до одласка
проф. Нешића у пензију 30. маја 1955. године*

Медицински факултет је по завршетку Другог светског рата почео са радом 1. априла 1945. год. У школској 1945/1946. год. уписана су 662 студента. Да би настава могла несметано да се одвија Министарство просвете Србије је одлуком од 26. јуна 1945. год. др Ђорђа Нешића преузело за редовног професора, а Министарство народног здравља Србије у службу Медицинског факултета, као редовног професора офталмологије. Интересантно је да је за управника Очне клинике Нешић поново постављен тек 18. јуна 1947. год. Није јасно зашто се та поновна постављења одвијају решењима институција као што су Комитет за научне установе, Универзитет и високе школе владе СНР Србије [54].

Документоване податке о раду Очне клинике Медицинског факултета Универзитета у Београду у раздобљу од 26. јуна 1945. год. до одласка Нешића у коначну пензију 30. маја 1955. год., нажалост, нисмо могли да прикупимо, због тога што архива Медицинског факултета није сређена и доступна за обраду. И поред мог настојања, љубазношћу особља у Архиву Деканата Медицинског факултета, добио сам на увид само лични досије Нешића, што чини само мали

део података о његовом раду у том временском раздобљу. Архива Ректората Универзитета у Београду предата је Архиву Србије и тек је у почетку обраде, те још дуго неће бити доступна за коришћење. Отуда је рад Очне клинике, као и Нешића, у том временском размаку описан на основу оскудних података. Нарочито су оскудни подаци о раду Катедре офталмологије.

Рад на настави офталмологије за студенте пете године медицине је свакако био повезан са посебним напорима. У то време су, за огроман број студената, наставу одржавали једино професори Нешић и Марковић, а од асистената вероватно само др Нада Матавуљ. Тешкоће су биле свакако велике, нарочито када је Очно одељење Опште државне болнице у Вишеградској улици бр. 22 ушло у састав Очне клинике.

Година 1947. је за Очну клинику, као и за проф. Нешића, значајна по томе што се Клиника за ухо, нос и грло из улице Џорџа Вашингтона преселила у Болнички центар на Врачару, тако да је зграда Опште државне болнице, заједно са зградом у дворишту Клинике, у целини припала Очној клиници [55].

Први доцент изабран 1947. год. је био др Ђорђе Лукић, који је углавном радио у делу Очне клинике у Вишеградској улици. Он је тада преузео део терета наставе за студенте. Међу првим сарадницима у настави био је студент медицине Иван Станковић, који је 1948. год. постављен за асистента демонстратора, да би асистент постао 1950. год. Др Милован Данић долази за асистента 1949. год. и остаје до 1953. год. када добија звање примаријуса и положај шефа једног одељења Очне клинике. Затим су за асистенте постављени др Олга Литричин, 1949, и др Милан Благојевић, 1951. Следећи асистенти су др Миљивоје Радовановић и др Вера Дамјановић, вероватно 1953. год. Професор Нешић остаје једини наставник, јер доцент Лукић одлази из земље, а проф. др Аћим Марковић бива удаљен са Медицинског факултета.

Нашавши се сам са асистентима, Нешић, већ у годинама, дописом обавештава декана Медицинског факултета, односно Одбор за наставу, о стању на Очној клиници, односно Катедри офталмологије [56]. У том допису детаљно описује сва задужења која Клиника има и моли Деканат за доделу доцентских и асистентских места. Тој молби је удовољено и у току 1954. год. за доценте су изабрани асистенти др Олга Литричин и др Иван Станковић, а за асистенте су постављени др Душан Пиштелић и др Златимир Кеџмановић. Тако је у јесењем семестру Катедра офталмологије имала једног редовног професора, два доцента и пет асистената. Поред тога увек су у помоћ при настави и клиничком раду радо притицали вредни лекари Очне клинике. Како се рад Клинике у наставном и здравственом погледу одвијао може се донекле видети из не у свему поуздане књиге објављене 1986. године [57].

Чланови катедре офталмологије новембра 1954. године

Сече: (с лева на десно): асистент др Милан Благојевић, доцент др Олга Личичин, професор и академик Ђорђе Нешић, доцент др Иван Станковић и асистент др Вера Дамјановић. *Сјелоје:* асистент др Миливоје Радовановић, асистент др Златимир Кеџмановић и асистент др Душан Пиштељић

До одласка Нешића у пензију специјалистички испит, под његовим председавањем, положило је 29 лекара. За то време асистенти др Милан Благојевић и др Иван Станковић су одбранили тезе и стекли звање доктора медицинских наука, међу првима на Медицинском факултету у Београду.

Требало би забележити и две посете страних офталмолога Очној клиници, које су тадашњим млађим лекарима остале у незаборавној успомени.

Прва посета је била од стране проф. др Gabriel Piere Sourdill-a, директора Очне клинике у Нанту, по свој прилици 1952. год. Био је осведочени пријатељ Срба и у више наврата је посећивао Очну клинику у Београду. Његов отац, такође офталмолог, био је стари познаник и пријатељ Нешића. Проф. Sourdill је био познат у свету по запаженим радовима из кератопластике. Сем тога, био је изванредан оператор и није се либио да своју хируршку вештину демонстрира пред лекарима на Очној клиници. Са собом је носио комплетан инструментаријум, на коме смо му ми, лекари клинике, завидели [58].

Друга значајна посета је била 11. јуна 1954. год., када је Очну клинику у ул. Џорџа Вашингтона посетило пет енглеских очних хирурга. Приликом обиласка клинике проф. Нешић им је приказао рад диновског електромагнета, сопствене конструкције, јединствене у свету, а врхунац изненађења је био када се Нешић са једним гостом окачио о гвоздену шипку коју је привукао електромагнет. После тога је Нешић приредио пријем; у опуштеном разговору, госте су наши лекари упознали са радом Очне клинике на сузбијању трахома, искуствима са плацентом као и са коришћењем и радом електромагнета [59].

Проф. др Ђорђе Нешић је 17. маја 1955. год. пензионисан са стажом од 50 година, три месеца и 16 дана. Решење о пензионисању донео је Завод за социјално осигурање из Београда под бр. Б 10461 од 30. маја 1955. год. [58]. Тиме се завршава Нешићев рад на Медицинском факултету који је почео далеке 1921. год., а тиме и рад у истој згради, непрекидно још од 1901. год. Своје даље деловање Нешић проводи у Српској академији наука.

ЂОРЂЕ П. НЕШИЋ – АКАДЕМИК

Писмени предлог за избор проф. др Ђорђа П. Нешића за правог, односно редовног члана Српске академије наука су 2. марта 1947. год. сачинили академици Иван Ђаја и Бранислав Петронијевић, а званично је предат Академији 10. марта исте године. Текст предлога одликује веома топао стил, а писан је карактеристичним рукописом академика Петронијевића. Осврћући се посебно на израду диновских електромагнета у предлогу пише: „Може се слободно рећи да је та конструкција његово сопствено дело и да на овом пољу он нема себи равног такмаца. Нешић је једини спојио знање физичара са праксом лекара” [59].

Када је по завршетку Другог светског рата реорганизована Српска академија наука, и када је основано Одељење медицинских наука, Нешић је 29. марта 1947. год. међу првима, као матичар, изабран за редовног члана. На Скупштини Академије од 9. априла 1947. о томе му је предата повела, која се чува у Архиву Академије и носи датум од 26. децембра 1971. год. [60].

Мада је изабран у позним годинама живота, Нешић је био веома активан члан у Одељењу медицинских наука, све док му је то здравље допуштало. Рад у Академији се одвијао у више праваца. На његову молбу од 25. децембра 1947. год. одобрено му је да може користити просторију коју је до тада заузимао академик Бранислав Петронијевић [61]. Са осталим члановима Одељења медицинских наука, Нешић је, између осталих задужења, оцењивао и радове

поднете Академији ради штампања. Знатан број својих радова је објавио у гласилима Академије, па и ново издање уџбеника *Очне болесѝи* [62, 63].

На годишњој Скупштини Академије одржаној 30. марта 1950. год. академик Нешић је изабран за допуског члана Председништва, а 28. јануара 1954. у Председништво Академије. Интересовање за област медицинске физике и технике је Нешића стално држало. Тако је на XVI скупу Пленума Председништва Академије од 14. и 15. маја 1952. год. Нешић предложио да се пет квалификованих радника из Техничког завода Српске академије наука пошаље у неку швајцарску или немачку фабрику на специјализацију. Предлог је прихваћен и препорука пренета Академијском савету ФНР Југославије. На VI скупу Пленума, одржаном 1. априла 1952, Нешић је изабран за делегата у Комисију за медицинска научна истраживања при Министарству народног здравља [64]. На XII скупу Одељења медицинских наука, 31. маја 1952, одлучено је да на свечаном скупу који организује Српско лекарско друштво поводом прославе 100 годишњице рођења др Петра Миљанића Српску академију наука заступа Нешић. Рукопис Нешићевог излагања о др Петру Миљанићу се чува у Архиву Академије [65, 66]. Нешић је на XVII скупу Одељења медицинских наука предлажен за учешће на Конгресу француског офталмолошког друштва у Паризу, као и на Међународном конгресу офталмолога у Њујорку 1954. год. Колико нам је познато, на те конгресе није ишао [67]. На II скупу Пленума Председништва Српске академије наука 16. јуна 1953. год. Редакциони одбор за издавање уџбеника при Универзитету у Београду је усвојио одлуку да се уџбеник *Очне болесѝи* штампа као издање Академије, с тим да Академија поднесе једну трећину трошкова и преузме једну трећину тиража [68]. На XVII скупу истог пленума, 29. јуна 1953. одлучено је да се за члана Редакционог одбора „Bulletin Scientifique” Савета академија наука и уметности Југославије изабере Нешић [69].

Крајем 1957. Нешић, због болести, ретко присуствује седницама Академије. Најзад, из истих разлога, на XVI скупу Председништва 16. октобра 1958. подноси оставку на функцију у Председништву Академије [70].

Академик Нешић је преминуо 24. октобра 1959, у 87. години живота. Тим поводом је на Скупштини Академије 12. новембра 1959. одржана комеморација. Одељење медицинских наука је одржало комеморативни скуп у заједници са Медицинским факултетом и Српским лекарским друштвом 12. новембра 1959. године. Састанак је отворио и председавао му председник Академије академик Александар Белић, у присуству бројних чланова Академије, породице покојника, представника Медицинског факултета, председника и чланова Српског лекарског друштва и сарадника академика Нешића.

Академик Коста Тодоровић је одржао дужи говор у коме је изнео детаљне податке из живота и рада покојног Нешића. Веома дирљиво и уверљиво је описао његове последње часове. Између осталог је рекао: „Кад се једне суморне вечери срчана слабост испољила у јачој мери, академик Нешић је захтевао да се његов часовник даље не навија, да би те ноћи престао да ради, када ће и његово срце, како је предвиђао и осећао, престати да куца. Све површније дисање, убрзанији срчани рад и неопипљиви пулс су 24. октобра по подне предсказали да ће се тога дана угасити живот академика др Ђоке Нешића. У 18 часова је сложени животни механизам за навек престао да функционише. Тог трагичног тренутка су Српска академија наука и њено Одељење медицинских наука изгубили свог заслужног редовног члана, а породица, српски народ и друштвена заједница једног неуморног здравственог радника на пољу медицинске науке и праксе.”

Други говорник, у име Медицинског факултета у Београду, био је проф. др Радивоје Беровић, који је у своје време, као асистент, писао „политичку карактеристику” своме професору Нешићу, а у име Српског лекарског друштва говорио је проф. др Иван Станковић, ученик Нешићев, који је својевремено учествовао у „оштрој критици” својих учитеља, професора Нешића и Марковића. Изнели су пуно детаља из стручног, научног и педагошког рада Нешићевог, истичући његове бројне заслуге на пољу офталмологије и медицинске науке [71].

На X скупу Одељења медицинских наука, 24. децембра 1959, секретар обавештава Одељење да је родбина преминулог академика Нешића уступила Одељењу рукописе, један део преписке и одликовања академика Нешића. Та заоставштина се чува у Архиву Српске академије наука у Историјској збирци под бр. 14314 [72].

Др Ђорђе Нешић је дуго година живео у својој кући у Косовској улици бр. 22. То је била стара кућа са високим партером, у којој је имао и своју приватну ординацију. Живео је са супругом Вукосавом, лекаром офталмологом, асистентом, која је преминула 1950. Једно време са њима је живела и мајка супруге Вукосаве. У тој кући је Нешић провео своје болесничке дане и у њој је и преминуо.

Мада је био дугогодишњи управник Очне клинике и редовни професор Медицинског факултета, последње године Нешић је посветио раду у Српској академији наука. Академија му се и највише одужила и до последњег дана водила о њему бригу. Ту је значајну улогу одиграо академик Коста Тодоровић [73]. Мада је био знатно млађи од Нешића, везивало их је дуготрајно и искрено пријатељство, а од стране Тодоровића и посебно поштовање и оданост. Та везаност потиче још из заједничког учешћа у ратовима од 1912. до

1918. године, а и од почетка рада на Медицинском факултету, када су међу првима изабрани за наставнике. Најзад, обојица су били и редовни чланови Српске академије наука.

Вест о смрти академика Нешића објавио је дневни лист „Политика”, уз обимне податке о његовом животу и раду [74]. Сахрањен је на Новом гробљу, парцела бр. 3, гробница 31, у понедељак, 26. октобра у 15.30 часова [75]. Сахрани су, поред родбине, присуствовали многобројни сарадници, ученици, пријатељи, познаници и поштоваоци.

УЧЕШЋЕ ДР ЂОРЂА НЕШИЋА У РАДУ ВОЈНОГ САНИТЕТА И У РАТОВИМА 1912–1918. ГОДИНЕ

После завршетка студија и специјализације очних болести у Москви др Ђорђе Нешић се враћа у Србију. Одмах одлази на одслужење војног рока – 1896/1897; 1898. бива произведен у чин резервног санитетског поручника, што је у то време била велика част [76, 77].

У балканске ратове Нешић одлази 1912. у чину резервног санитетског мајора, а из Првог светског рата излази као санитетски потпуковник. То је био највиши војни чин који је цивилно лице могло стећи. Почев од 1912, учествовао је у свим ратовима Србије. У турско-српском рату деловао је као лекар завојишта, у бугарско-српском рату био је командир пољске болнице, а у аустријско-српском командир завојишта Дунавске дивизије другог позива. На Солунском фронту обављао је дужност командира Хируршке пољске болнице Друге армије [78].

Међутим, Нешић је и пре тога био учесник – добровољац у Руско-јапанском рату 1904/1905. године. Црвени крст Русије му је у Петрограду 17. марта 1906. доделио Знак Црвеног крста. Сем тога, постоји и сведочанство No. 68491 о додељивању Медаље Црвеног крста за успомену на учествовање у овом рату [79]. Своја офталмолошка искуства из тога рата Нешић је објавио у *Српском архиву за целокујно лекарство* [80].

Бугарски Орден светог Александра V реда са мачевима сведочи о учешћу др Нешића при освајању Једрена 1913. Др Војислав Субботић, који је на Солунском фронту као лекар сарађивао са Нешићем, записао је: „За време наших ратова од 1912. до 1918. год. био је г. Нешић неуморан у помагању нашим војницима. Његова стручна спрема, његово пожртвовање као и његове организаторске способности спасли су многим нашим војницима често под тешким приликама очни вид. И у том ратном времену он није прекидао научно обрађивање окулистичких проблема” [81].

После преласка Албаније 1915, заједно са српском војском, владом и народом, и доласка у Грчку, Нешић је постао организатор и управник Прве пољске хируршке болнице у селу Драгоманци у Могленици. У тој болници су у почетку једини лекари били др Михаило Петровић, пуковник, доцније бригадни генерал, хирург, и др Ђорђе Нешић, резервни санитарски мајор, командир, специјалиста за очне болести. Касније су им се придружили хирург др Војислав Субботић и други. Др Петровић сведочи: „Ми смо на Солунском фронту радили, ако бих смео да то назовем донекле импровизирали. Тако смо импровизирали удлаге (др Н. Николић, др Петровић), импровизирали стерилизаторе и апарате за дестилацију воде (др Нешић). Исто тако и патолошко-анатомски материјал није могао бити стручно разматран, јер у болници осим мене и др Нешића као командира и специјалисте за очне болести у томе времену није било ни једног лекара више који би помогао” [82].

Нешић је рад о формирању болнице у Драгоманцима детаљно описао, као и своја офталмолошка искуства стечена за време ратова Србије. Детаљи се могу наћи на више места [83]. Из тих радова се може сазнати много о тој болници, па и о свим конструкцијама, односно импровизацијама, које углавном потичу од Нешића. Ваља истаћи да је француски инспектор источних армија генерал Фурније, који је неколико дана пажљиво посматрао припреме српске војске, пришао последњег дана др Нешићу и др Петровићу, ухватио их под руку и шапатом изговорио следеће речи: „Француски рањеници биће упућени са фронта искључиво у вашу болницу, никуда даље”.

Командант Друге армије, војвода Степа Степановић, на предлог свог санитарског референта пук. др Саве Поповића, у армијској похвали је рекао: „Командир Прве пољске хируршке болнице, резервни санитарски мајор, др Ђорђе Нешић, као управник Армијске пољске болнице, показао се за све време њеног рада као јединствен организатор и њен творац. Његовој довитљивости, умешности и необичном разумевању у импровизовању свега што је неопходно за пољску болницу, има се захвалити што је болница најбоље одговорила свом ратном задатку. Иста болница служила је на Могленском одсеку фронта и служиће, и у историји српског ратног санитета, као модел и школа.” По пробоју Солунског фронта болница је на том месту радила још два месеца, па је затим пребачена у Ниш, где је преформирана у Моравску сталну Војну болницу наредбом Врховне команде No. 32187 од 5. новембра 1918. год. [84, 85]. Своја ратна искуства Нешић је веома детаљно обрадио у посебном раду [86].

Поред огромног труда и рада у току ратова, Нешић је од првог дана повратка у Србију веома прилежно сарађивао са војним

санитетом. Већ је 1898. објавио један рад [87] који је послужио војним лекарима, и који је већ следеће године проширио и издао као посебну књигу „Начин испитивања вида за војне лекаре по Лонгморе Лаврентјеву и др.” [88]. То је био уједно и први уџбеник очних болести у нас, истина – прилагођен потребама војне службе. Књига је за то доба била одличан компендијум из очних болести, управо једини уџбеник очних болести за следећих 25 година.

Једно од питања која чекају разјашњење је и улога Нешића у раду Војне очне амбуланте, као и у формирању очног одељења војне болнице. Ту постоје противуречности које изискују посебна истраживања. Проф. др Милан Копша наводи да је као почетак војне окулистичке службе у Београду забележена 1897. година, када је др Ђорђе Нешић, тада млади окулиста у грађанству, основао прву Војну очну амбуланту у једној малој згради у улици Краља Милутина, на месту данашње Треће београдске гимназије. Међутим, Копша не наводи изворе тих података. Затим, он даље пише да је 1909. год. (што је нетачан податак, јер је у питању 1906. год.) [89] амбуланта премештена у новоподигнуту Војну болницу на Врачару, при којој је уједно основано прво Војно очно одељење, као и да га је основао др Жарко Трпковић, војни окулиста, руски ђак. Затим даље пише да је др Трпковић био на челу окулистичке службе од 1903. до 1934. године [89]. А и сам др Жарко Трпковић тврди да је Очно одељење основано 1903. год. и да је он био оснивач [90]. Међутим, у хронологији управника Очног одељења Војне болнице, уз њихове фотографије, на првом месту стоје име и фотографија др Ђорђа Нешића.

Више недоумице уноси необјављено сећање Нешића које је изговорио приликом отварања нове зграде Очног одељења Војномедицинске академије 29. априла 1954. год., описујући рад у Очној амбуланти која је била у склопу општег војног болничког стационара који се налазио у улици Краља Милутина. Нажалост, проф. Нешић не наводи годину када је то било, мада се може са сигурношћу рећи да је то била 1900, иако то не искључује да је сам почетак рада можда био нешто раније [91].

Даље, Нешић пише да је целокупна Војна болница била смештена у једну стару турску зграду на спрату у улици Краља Милутина. У очној амбуланти у којој је радио вршио је и операције очних болесника, и цивила, а оперисане болеснике смештао по собама те болнице. Овај случајни налаз рукописа Нешића треба свакако забележити јер сликовито, уз пуно духовитости и понекад хумора, дочарава прилике, рад и атмосферу у тој болници тога далеког времена [91].

Можемо рећи да је Нешић од 1896, ступањем на одслужење војног рока, учешћем у свим нашим ратовима, и даље, све до 1954, одржавао тесне везе са војним санитетом. У Архиву Српске академије наука постоји више рукописа Нешића који се односе на војни санитет, а које је излагао на неким састанцима војних лекара. Нажалост, ти рукописи нису објављени. Додали бисмо да је, на предлог министра војске и морнарице, Краљевско намесништво 1935. год. одликовало Нешића, управника Очне клинике у Београду, Орденом св. Саве првог реда са лентом. Ово одликовање уручио му је министар војске и морнарице у присуству високих функционера Министарства војног, приликом предаје три велика електромагнета која је конструисао Нешић, а Универзитет их уступио хируршким одељењима војних болница на коришћење. Ово одликовање је Нешићу дато за заслуге које је стекао дугогодишњим радом на сарадњи наших универзитетских установа са установама наше војске [92].

ЗБИРКА ОРДЕЊА ЂОРЂА НЕШИЋА

1. Орден светог Саве V реда
2. Бели орао V реда
3. Бели орао III реда
4. Бели орао IV реда
5. Бугарски Орден светог Александра V реда са мачевима за учешће при освајању Једрена 1913. године
6. Крст милосрђа за негу рањеника и оболелих у ратовима 1912–1913.
7. Медаља краља Петра I за храброст, под Једреном, два пута
8. Орден Светог Саве IV реда
9. Југословенска круна II реда
10. Орден светог Саве II реда
11. Орден светог Саве I реда
12. Јубиларна споменица Градског одбора Народног фронта СР Србије за заслуге на изградњи Београда 1944–1945. године
13. Орден рада I реда
14. Орден за заслуге за народ I реда
15. Бели орао са мачевима

Збирка ордења налази се у Архиву Српске академије наука, Историјска збирка бр. 14314.

СТРУЧНИ И НАУЧНИ РАД ДР ЂОРЂА П. НЕШИЋА

А. Преглед сйране шйямйе из офшјалмологйје

Овај одељак се односи на часопис *Срйски архив за целокујно лекарсйво*, у коме је Нешић објавио бројне радове. Првобитни наслов овог одељка је гласио: *Преглед лйшерайшуре*, да би од 1904. год. имао назив: *Преглед сйране шйямйе*. Том наслову је 1907. додат поднаслов: *Из офшјалмологйје*. Нешић почиње да пише прегледе 1898 [93], а престаје са тиме одласком у балканске ратове 1912. год.

Ваља напоменути да Нешић у већини реферата није наводио оригинални наслов рада нити потребне податке из литературе. Понекад се чак не зна ни из ког страног часописа реферат потиче. Како су неки реферати из других области медицине имали потпуне податке, то се питамо зашто уредник часописа није тражио и од Нешића да тако исто поступи. Због ограниченог простора не наводимо приказе, већ само износимо да их је било укупно 53.

И поред свих недостатака у овим рефератима, ваља истаћи да је Нешић све то време био једини очни лекар који је писао за тај одељак *Срйског архива*. Сем тога, треба рећи да је реферисао из руске, француске, немачке и италијанске офталмолошке литературе. Пратећи за то време знатан број офталмолошких часописа, Нешић је могао бити сасвим обавештен о свим новостима офталмологије тога времена. Када се томе дода да је у више наврата посећивао стране очне клинике, може се са сигурношћу рећи да је био у току свих актуелних збивања своје струке, да ју је помно пратио и све што би видео и научио одмах и примењивао на свом Очном одељењу. Сам Нешић у званичним документима наводи да говори руски, немачки и француски језик.

Б. Удео др Ђорђа Нешића у раду *Срйског лекарског друшйва*

Пошто се са одслужења војног рока вратио у Београд, Нешић се веома интензивно укључио у све видове рада Српског лекарског друштва, поставши убрзо један од најактивнијих његових чланова.

Име др Ђорђа Нешића први пут срећемо у *Срйском архиву за целокујно лекарсйво* из 1898. године, у одељку из стране литературе [93]. Нема сачуваних података када је Нешић постао члан Српског лекарског друштва. Изгледа да се чланство тада постизало приказивањем неког интересантног и ретког приказа болесника на састанцима друштва. Вреди напоменути да је СЛД 1901. имало 63 редовна члана, 111 дописних и 12 почасних [94].

У записима са редовних састанака СЛД име др Ђорђа (понекад Ђоке) П. Нешића први пут се јавља на I редовном састанку одржаном 30. јануара 1899, када говори о разним медикаментозним и оперативним методама лечења трахома [95].

Рад Нешића у СЛД убрзо је постао веома запажен, како по бројним учествовањима у стручном делу програма, тако још више по разноврсности његових стручних и научних реферата. Веома је тешко у скраћеном облику верно приказати тај његов огроман труд. Нешић је у кратком временском раздобљу, до одласка у балканске ратове, учествовао у близу 100 редовних заседања СЛД. Излагања су му била савесно и детаљно обрађена, помно припремана и интересантна по тематици и актуелности. Стога је разумљиво да су привлачила пажњу слушалаца. Временом је Нешић постао веома искусан у приказивању свог болесничког материјала који је обухватао све узрасте, од деце до особа позних година, обрађених на ванредан начин. То су били интересантни случајеви из патологије очних болести. Приказивао је болеснике пре и после изведене операције, као и ретке клиничке случајеве. Своја излагања чинио је разумљивим и колегама ван струке. Подробно је говорио о новим начинима лечења, како конзервативним, тако и оперативним. Износио је стечена искуства на обимном болесничком материјалу. Болеснике је скупу приказивао, а своја излагања документовао фотографијама, а по потреби и хистопатолошким препаратима.

Нешић је волео да у детаље приказује нове офталмолошке инструменте, од којих су неки били сопствене конструкције, а приказивао је и најновије апарате за дијагностику очних обољења. Болеснике, инструменте и нове апарате је приказивао и на Главним годишњим скуповима СЛД. У то време он је био једини очни лекар који је учествовао у раду Друштва, уједно и један од најактивнијих и највреднијих његових чланова. Борио се и за решавање социјалних проблема. Радио је веома много и на здравственом просвећивању народа. Таквим радом стекао је признање својих колега, што га је учинило познатим у медицинским круговима тадашње Србије. У исто време допринео је да народ стекне поверење у стручну медицину и болничке установе.

Године 1911. прекида се сваки рад Нешића у Српском лекарском друштву, јер је мобилисан у Војни санитет српске војске ради припрема за Први балкански рат. То одсуство траје веома дуго, пошто је био учесник у свим ратовима од 1912. до 1918. године.

Први пут се Нешић поново јавља тек 22. новембра 1919, када учествује у раду Главног годишњег скупа СЛД. Ту се помиње да је 10. новембра 1919. већи број угледних београдских лекара, а међу потписницима је био и др Ђорђе Нешић, упутио писмо председнику СЛД са предлогом да се у правила Друштва унесе могућност образовања стручних секција, посредством Председништва Друштва, а на предлог бар 10 чланова [96]. Ова идеја је остварена тек 23. маја 1948, када је основана Офталмолошка секција.

Међутим, пада у очи да седницама у СЛД Нешић даље веома ретко присуствује. Ратови су довели до прекида са нормалним радом у струци, са комуникацијама које је Нешић одржавао са иностраним колегама, до прекида праћења стручне литературе и посета страним клиникама. Нешић се вратио из ратова у 46. години живота, уморан од ратних тегоба и страхота, исцрпљен и вероватно са последицама у погледу здравља. Ускоро је постао професор Медицинског факултета и директор Очне клинике, чиме су биле задовољене његове амбиције. Са друге стране, свој труд и енергију је морао уложити у нове обавезе према Очној клиници и Медицинском факултету. На том пољу је постигао веома много.

Повремено јављање у раду Српског лекарског друштва сада има сасвим други карактер. На седници од 10. децембра 1927 [97] др Аћим Марковић приказује болесника са аблацијом ретине на коме је проф. Нешић извршио операцију са успехом и описује операцију. Нешић, не упуштајући се у теорије о постанку аблације ретине, износи да је на последњем Офталмолошком конгресу проф. Гонин заступао гледиште да неуспех у лечењу долази услед пукотина у мрежњачи које нису благовремено запажене. Те пукотине треба затворити. Ово мишљење је изазвало оштру критику, која је чак и Гонина поколебала. Једногодишња посматрања на очној клиници довела су до закључка да је ово Гониново гледиште прихватљиво. И Гонин и Нешић су били у праву, што су доцније пракса и искуство доказали.

В. Борђе Нешић – пионер експерименталних радова у офталмологији

Др Борђе Нешић је без сумње први очни лекар у Србији који је увео експеримент у рад још 1900, од када потичу његова прва саопштења на састанцима у СЛД. У циљу изазивања катаракте инјекцијама шећера, експерименте је отпочео на очима жаба, прешао на очи зечева, да би најбоље резултате постигао радећи са очима паса, чије је енуклеисане очи редовно прегледао хистопатолошки. Код зечева је успевао да изазове и катаракту нафталином. Ти огледи су имали за циљ испитивање лечења катаракте медикаментима, што је проблем и нерешен задатак очних лекара и данас [98].

Нешић је још 1900. год. почео да се бави лечењем стафилома рожњаче. У том циљу вршио је експериментне огледе на очима жаба и белих зечева. Он детаљно описује своје поступке и добијене резултате. Као прву тешкоћу истиче да експериментно изазивање стафилома на очима паса, а касније на очима кунића, није тако једноставно. Од 118 покушаја успех је имао само код 13 очију. Методе

проверене експериментима је користио у лечењу стафилома на очима људи. Резултате експеримената је пратио на микроскопним препаратима. У лечењу препоручује електрични трепан који је сам конструисао. Своју методу и стечена искуства на преко 60 болесника, документоване и фотографијама, касније је објавио [99, 100].

Интересантно је било поступање др Нешића приликом увођења у лечење неког новог лека. Тако је пре прихватања примене протаргола у своју клиничку праксу лек прво испробао на псима, и то у различитим концентрацијама, па кад није било неповољних реакција, лек је испитивао на својим очима. Када би се потпуно уверио да лек не шкоди, примењивао га је на својим болесницима [101].

Исти поступак је применио пре него што је у лечење увео адреналин. Прва проба је била на псима, а „при инстилацији екстракта у своје око нисам могао да приметим никакве непријатности”, пише Нешић. И у случају давања инјекција адреналина под очну конјунктиву, прво их је испробао на псима, па кад је то прошло без икаквих последица, тек их онда применио на болесницима [102].

Једно време је, после Другог светског рата, био обичај да се лекарима на специјализацији укапавају хоматропин, пилокарпин и езерин, да би осетили непријатне последице појаве широке или уске зенице код човека. То их је наводило да ове лекове укапавају болесницима само онда када је то заиста неопходно.

Г. Посебно интересовање Ђорђа Нешића за нове инструменте и апарате

Проф. др Адријан Александрович Крјуков, директор Очне клинике у Москви, код кога је Нешић специјализовао очне болести, био је врстан математичар и физичар, који је тежио да то интересовање пренесе и на своје ученике. По његовом наговору, Нешић је још као студент, а касније и као лекар на специјализацији, походио и предавања из физике и математике на Универзитету у Москви. Стечена знања је успешно примењивао у пракси, конструишући нове инструменте и апарате. Циновски магнет, јединствен у свету, донео му је светско научно признање.

Нешић је у бројним публикацијама саопштавао своје напоре и резултате у конструкцији електромагнета. При његовој изради и монтажи Нешићу је од велике помоћи био Степа Ђуричић, са сарадницима, шеф Механичарске радионице при Очној клиници, а Министарство финансија је крајем 1940. одобрило суму од 180.000 динара ради завршног склапања и монтаже овог електромагнета у

Очној клиници [103]. Ова радионица је 1948. постала Радионица за електротехничку и прецизну механику Српске академије наука, у служби њених института [104].

Нешић се увек трудио да иде укорак са светом и своје Очно одељење, а касније Очну клинику, снабдевао је најсавременијим инструментима, као и потребним апаратима за дијагностику и лечење. Нове методе и апарате је примењивао на Очном одељењу, али и редовно приказивао на састанцима у Српском лекарском друштву. Тако је на I редовном састанку, одржаном 30. јануара 1899, приказао пинцету Домберга, професора Очне клинике Универзитета у Петрограду, за уништавање фоликула из конјунктиве очију оболелих од трахома. Такође је демонстрирао уништавање тих фоликула у оболелих од трахома помоћу мале металне четкице, која је за овај циљ узета из комплета Шпамеровог индукционог апарата, тако што су четкице мало сасечене и са стране савијене, по замисли и модификацији Нешића [105].

На VII редовном састанку, одржаном 8. маја 1899, Нешић показује апарат за лечење склерита и еписклерита по Маклакову [106].

На XVI редовном састанку, 4. децембра 1899, Нешић показује апарат за одређивање астигматизма. Овај је апарат по Хелмхолцовом принципу конструисао Жавај-Шиоце. Са овим апаратом одређује се тачно и за неколико минута астигматизам [106].

На Главном годишњем скупу, одржаном 11. фебруара 1901, Нешић демонстрира апарат Macdonald-Harry-Lang-a за мерење видног поља и углава у болесника са страбизмом [107]. На истом састанку показује жице од кадмијума за форсирану дилатацију и дренирање сузних канала [108].

На IV редовном састанку, 12. новембра 1905, Нешић демонстрира апарат проф. Vaudry-a из Лила за откривање симулације слепила и слабог вида. Принцип је одавно познат, али је овим апаратом олакшана манипулација са призмама [109].

На V редовном састанку, 26. новембра 1905, Нешић приказује сличан апарат проф. Snellen-a, такође у циљу одређивања симулације слабог вида или слепила на једно око [110].

На VI редовном састанку, 10. децембра 1905, др Нешић демонстрира два ножа (своје инвенције) за прављење разреза при екстракцији катаракте код изнурених лица, код којих су очи запале у дубину, или у којих је јако развијен и висок цео коштани део орбите. Ножеви су савијени под углом од 90 степени и они управо са дршком састављају поменути угао. Да би ножеви били стабилни и да не би сметали при раду, врат ножа је дуг 9 mm и са сечивом образује угао од 130 степени. Са оваквим ножевима могуће је извршити правилан разрез и на очима болесника у којих је при употреби уобичајеног, класичног инструментаријума било немогуће обавити операцију [111].

На XII редовном састанку, 11. марта 1906, Нешић приказује сидероскоп проф. Hirschberg-а за констатоване постојања парчића гвожђа у оку [112].

На XIII редовном састанку 24. маја 1906. год., Нешић приказује модел микроскопа најновијег система великом броју заинтересованих лекара [112].

На XVII редовном скупу, 14. маја 1911, Нешић демонстрира два електротрепана личне конструкције. Један је направљен за клиничку употребу, а други је трепан портативан, за праксу ван болнице, тамо где струје нема.

На Солунском фронту, испитујући хемералопију, Нешић је помоћу импровизованог адаптометра сопствене конструкције мерењем осетљивости мрежњаче утврдио да постоји пет облика хемералопије, насупротив ранијем схватању да постоји само један облик [113]. Сем тога, он је као управник Прве пољске хируршке болнице у селу Драгоманци у Могленици импровизовао читав низ апарата и прибора [114].

Нешић је био опседнут апаратима и њиховом конструкцијом. У свом кабинету је имао малу школску таблу на којој је кредом исписивао веома замршене формуле. У амбулантима Очне клинике увек је био велики број апарата за разна испитивања.

После Нешићевог одласка у пензију на чело Очне клинике дошао је кадар који није имао разумевања, ни поштовања за старине, тако да је већина инвентара нестала или је уништена. Не знамо шта је било са свим тим апаратима и старим инструментима. При томе је страдао чак и кабинет проф. Нешића, који је подсећао на радионицу средњовековног алхемичара, у чијој се пренатрпаности једини одлично сналазио сам проф. Нешић.

После исељења Очне клинике из зграде у ул. Џорџа Вашингтона 19 у зграде Клиничког центра на Врачару приликом реставрације старе зграде Клинике за потребе данашњег Српског лекарског друштва, иако је зграда била под заштитом Завода за заштиту споменика културе Србије, крајњом небригом и варварским поступком уништене су све инсталације, затим генератор који је струјом снабдевао магнете, као и два циновска електромагнета. Тешко оштећен и демонтиран мањи магнет се може видети како лежи на дну ходника, на земљи, при уласку у зграду данашњег СЛД. За овај несхватљиви поступак још нико није позван на законску одговорност. Да је бар део раније Очне клинике сачуван у оригиналној постави Музеја српске медицине Српског лекарског друштва, он би данас био ретка привлачна мета коју би посећивали офталмолози и из иностранства, а поготову лекари који се баве историјом медицине. Нама је изгледа својствено да ревносно уништавамо своју баштину од вредности и значаја, која ионако није нарочито богата.

Д. Рад др Борђа Нешића на здравственом
просвећивању народа

Велики рад и труд Нешића на здравственом просвећивању народа се може објаснити његовим схватањем о потреби да се народ одврати од лечења код разних надрилекара и видара. Требало је времена да школовани лекари у тадашњој Србији својим радом докажу народу предност научне и школске медицине. Чињеница да је крајем прошлог века у Србији било свега три лекара специјалиста за очне болести довољно говори сама за себе.

Нешић је у неким приликама причао о својим успоменама из живота, лекарске праксе и догађајима у којима је био сведок. Велика је штета што та његова приповедања нико није забележио. Био је живи лексикон збивања у Србији, много је знао о развоју медицине, а нарочито офталмологије у Србији. Причао је тихим гласом, успорено, као да бира речи којима ће што живописније исказати своју причу. Томе је често додавао црте хумора, понекад је био чак и ироничан, па и на свој рачун.

Као млад лекар имао је обичај да посећује вапаре и панађуре на којима су лечили народни лекари. Међу њима је било и оних који су оперисали катаракту. Награду су добијали у новцу или натури, било да је то жито, брашно, било дебела свиња. После обављеног посла бежали су главом без обзира јер су из искуства знали да ће у огромном броју случајева доћи до поражавајућих компликација. После годину дана на истом месту су поново оперисали јер је за то време народ заборављао неуспехе и причао о чудима, односно о болесницима који су после њихове интвенције прогледали.

У сликовитој приповеци *Чувајте своје очи и не поверавајте их никоме* Нешић у почетку кратко пише о надрилекарима који су „лечили” обољења очију и са чуђењем каже: „Имао сам прилике да идем по веома забаченим местима Русије, у која зрачак културе још није ни мислио да провири, али нигде писам могао наћи, по ни чути о оваквим операцијама. Тек по доласку у Србију видео сам, и то у знатном броју, хрђаве резултате ових операција, које су вршили наши народни очни лекари. На жалост нашу, има их не један, но више њих; они врше посао махом по селима, а неки су од њих веома чувени у нашем народу, тако, да им он поверава најдрагоценији и најплеменитији орган у њихове руке.” У тој причи Нешић описује своје присуствовање, у једној приватној кући, операцији катаракте једне жене коју је вршио неки „оператор” Црногорац. Затим спомиње неког „доктор Ацу” из Аранђеловца као и чувеног „доктора” Михаила Милутиновића из Лесковца. После овога, сасвим је разумљива потреба Нешића да о томе пише у гласилима за здравствено просвећивање нашега народа [115].

О спречавању и лечењу разних болести, поред деловања у оквиру Српског лекарског друштва, Нешић пише и популарне поуке за народ. Пре свега скреће пажњу на проблем запаљења очију у новорођенчади и деце. Препоручује ношење наочари код особа којима је то потребно. Врши пропаганду, 1902. и 1904, за коришћење електричног посветљења као најпогоднијег за очи. Најзад, огроман труд улаже у сузбијање и лечење трахома у Србији. Први опсежнији рад на том важном задатку потиче из 1906, а затим следе они из 1910, 1914. и 1927. Круна Нешићевих напора је обиман рад из 1958. Доживљава задовољство да његова борба против трахома, која је трајала скоро 60 година, доводи до тога да се у Србији покрене опсежна акција за коначно сузбијање и лечење трахома, која је најзад са успехом завршена.

Поред тога, Нешић држи поучна предавања сељацима како да се сачувају од трахома. Израдио је за ту прилику и пропагандне летке. Та штампана упутства су бесплатно раздавана народу [116, 117].

На XIII редовном састанку, одржаном у СЈД 14. марта 1906, донета је одлука да се рад „Мисирско запаљење очију. Трахом” штампа у 10000 примерака о трошку Друштва и да се као поклон растури бесплатно народу. 2000 примерака је уступљено Друштву за народно просвећивање [118]. Лист *Народно здравље* са лепим чланцима, међу којима и Нешићевим, имао је такође благотворног утицаја на народ.

Најзад, споменимо и *Народни лекар*, обимно дело од 654 стране, које је издао др Добривоје Гер. Поповић 1925. год. Међу сарадницима налазио се и Нешић, тада декан и професор Медицинског факултета, који је обрадио 41 појам из области очних болести. Поповић 1935. издаје ново издање под именом *Домаћи лекар*, на 612 страна. У овом издању, у коме се не наводе сарадници, осмо поглавље носи назив: *Очне болесџи*. Писац наводи да се за израду овог поглавља користио чланцима и делима др Ђорђа Нешића.

После овог великог напора Нешић скоро да више није писао за народ о очним обољењима. Можда зато што је порасла здравствена култура народа, а у међувремену увећао се и број лекара специјалиста у амбулантима и очним одељењима.

ОСТАЛЕ ДЕЛАТНОСТИ ЂОРЂА НЕШИЋА

Веома је тешко заокружити опис свих области којима се Нешић активно бавио. Поготову је тешко те делатности изнети у одређеном редоследу. Познато је да је годинама, без посебне наде, радио на сузбијању и лечењу трахома у деце. Већ 1899. год. извештава да је у Сиротињском дому (Дому за сиротну и напуштenu

децу) у Београду лечио са добрим успехом шездесет седморо деце [119]. Тај рад је наставио и доцније. На више места Нешић инсистира на потреби шире друштвене акције на сузбијању туберкулозе у Србији, која је и на очима остављала тешке последице, а значајна је и његова борба против сифилиса.

Поново бисмо истакли тешкоће Нешића на Очном одељењу, а касније на Очној клиници, нарочито у доба економске кризе 1932. и касније, после немачког бомбардовања 1941. Године 1927. биле су укинуте плате за лекаре на обавезном стажу. Нешић на састанку у СЛД [120] констатује да су укидањем стажерских плата погођени морално и унижени не само заинтересовани млади лекари већ и њихове старије колеге, а са њима и њихови професори. Предлаже образовање одбора од представника старијих и млађих лекарских генерација, који ће учинити све да се бесплатан рад младих колега укине, исто као што је укинута кулучење сељака.

Лекарска комора у Београду је основана 1923. године, а већ 1925. је Нешић изабран за њеног председника.

Један део своје архиве Нешић је поклонио Музеју српске медицине Српског лекарског друштва, где се чува и данас [121].

Значајан је и рад Нешића у Главном санитарском савету. Санитарско одељење Министарства унутрашњих дела, као највиша санитарска власт у Србији, основана је 1839, а касније је прерасла у Главни санитарски савет. О значају и улози Савета и рада Нешића у њему може се сазнати из рада Љубодрага Поповића [122].

Санитарским законом од 30. марта 1881. дато је Српском лекарском друштву законско право да кандидује редовне и ванредне чланове и чланове заменике Главног санитарског савета. Прво постављење Нешића за члана – заменика је обављено 19. априла 1902 [123]. По други пут је изабран 24. априла 1905 [124].

Касније је Нешић био изабран за члана – заменика Главног санитарског савета, 1919 [125]. Међутим, на X редовном састанку СЛД 19. новембра 1921. председник чита писмо редовних чланова Ђ. Нешића и М. Петровића, санитарског пуковника, који саопштавају да су поднели г. министру народног здравља оставку на чланство у Главном санитарском савету, 15. новембра 1921. Тиме је престао рад Нешића у том телу [126].

Најзад бисмо споменули да ни веома угледног лекара, наставника, академика и истакнутог интелектуалца Нешића нису мимоишле активности власти после завршетка Другог светског рата, јер је и за њега била написана чувена „карактеристика”. Она је сачувана и гласи:

„Нешић др Ђорђе, редован професор Медицинског факултета Медицинске велике школе у Београду, за предмет офталмологије.

Рођен је 15. јуна 1873. год. у Шапцу. Ожењен, нема деце. По народности је Србин. Гимназију је завршио у Шапцу 1890. год. Медицински факултет у Москви 1896. год. где је специјализирао очне болести.

Од 1901. године се налази на дужности шефа Очног одељења Опште државне болнице у Београду, од 1922. године налази се на дужности ујравника Очне клинике у Београду.

Пре окупације није се испољавао политички. За време рата живео је повучено. Био је у пензији. По ослобођењу враћен је на факултет, где је сада на дужности ујравника Очне клинике Медицинског факултета. Врло добар стручњак. За своје научне радове и уред који ужива у Србији изабран је за дописног члана Академије. Написао је мали приручни уџбеник још пре рата. Као предавач је добар, са студентима је коректан, али на одстојању. Клинику одржава у одличном реду и залаже се за њено унапређење. Не стара се о одабирању и уздизању кадрова. Напоштив, оградивао се и одређивао прилив млађих лекара на клинику. Наставу одржава добро и рад са студентима је добро организован. У раду на клиници је њедантан и вредан. Томе раду посвећује много времена.

Лично је повучен и скроман. Праксу је некада имао велику и прекинуо ју је још пре рата. Грађанин конзервативац, малограђанских навика. Држи се повучено и не учествује у политичком животу. Не долази редовно на седнице савета.

Одликован је орденом I реда.”

У писању „карактеристике” учествовали су: Радивоје Беровић и Јулијана Богичевић (касније редовни професори Медицинског факултета).

„Кријеријум на испитима је најнижи од свих на Универзитету и великим школама у Београду. Општа је појава да се студенти за испит из очних болести спремају 2–3 дана.

Београд,
24. новембра 1949. год.

за Универзитетски
Комитет КПС
Жарко Булајић” [127].

Коментар препуштамо читаоцима.

Сем тога, у то време Нешић није избегао ни „критику” од стране својих млађих сарадника, која је била једно време систематски организована на целом Универзитету.

РАД ЂОРЂА НЕШИЋА НА РАЗВИТКУ СПОРТА У СРБИЈИ

Интересовање за бициклически спорт је из Француске био пренет и у Србију. Већ је крајем 1884. основано „Прво велосипедско друштво”, које је донело свој „Штатут”. Ради пропагирања овога спорта, у прво време су у Београду и по Србији приређиване пропагандне возње бициклима. У томе је предњачио Ђорђе Нешић, који је бициклом обишао многе крајеве Србије. По некима, учествовао је као такмичар у бициклическим тркама [128]. Нешић је имао један масиван сребрни сат на чијем задњем поклопцу је био у релефу израђен тркач са бициклом. Причало се да га је добио као награду на неком такмичењу.

Љубазношћу Манојла Глушчевића дошао сам до његовог чланка „Београђанин победио пре пола века светског шампиона у бициклизму”, објављеног 1951 [129]. Чланак доноси интервју са Нешићем и из њега се види да се он још као студент бавио бициклизмом. Интервју наводи да је Србин Нешић на шампионату Русије победио на стазама од једне и пет енглеских миља 21. јула 1896. Трка се одвијала у Варшави и у њој су учествовали многи тадашњи светски асови, звезде европског бициклизма Брајтинг, Герте, Лер и Нешић. Нешић је пред 10 000 гледалаца прешао 10 km за 11 минута и 16 секунди и победио Аугуста Лера, најбољег немачког возача, који је 1894. године био светски аматерски бициклически шампион. На шампионату у Москви 1896. Нешић је победио у обе дерби трке на једну и пет енглеских миља. Године 1896. у Паризу је победио Жаклена, дугогодишњег шампиона Француске. У Риму је био бољи од Ероза и Лонфранкија, шампиона Италије. Златни џепни сат му је поклонила енглеска фабрика „Enfield”, чије је бицикле увек возио, а један је донео и у Београд [129]. Први пут је изабран за председника Првог српског велосипедског друштва 17. марта 1902.

Веома је заслужан и за развој мотоциклическог спорта у Србији. Један је од пионира аутомобилизма у Србији. Та склоност је потицала од његовог изузетног техничког образовања. Године 1905. увезао је у Београд трећи аутомобил по реду, француске марке „Darrag”, који су у шали звали „шпорет”. Поред осталих такмичења, организовао је и Прве мотоциклическе трке у Србији, 28. јуна 1909, на траси Ниш–Смедерево–Београд, у оквиру велосипедске трке, а у част рођендана Њ. В. краља Петра I. Нешић је победнику доделио сребрни пехар вредан 500 динара.

Следећи ауто је купио августа 1912. То је био немачки аутомобил марке N.A.G., модел Darling, K 2. Међутим, Нешић је био далеко познатији по свом аутомобилу марке Steyer, који се увек блистао.

Носио је регистарски број 11. Београђани су тај аутомобил називали „бела када”, јер је био беле боје, отворен и обликом своје каросерије је подсећао на каду. Тај аутомобил је за 20 година прешао 300.000 километара, а био је још увек очуван, бео као снег, елегантан и изгледао као нов [131, 132].

Нешић је учествовао у оснивању Српског ауто-клуба и већ августа 1921. је изабран за члана Управе Клуба. Затим је 12. јула 1922. изабран за члана Одбора Клуба ради израде Статута. После тога је изабран за председника Спортског одбора, а касније је постао и члан Управног одбора. Сем тога, био је један од истакнутих добротвора Клуба, те је новчаним прилозима и личним радом много учинио за клуб.

Једно време је деловао и Аутомобилски клуб Краљевине Југославије. Међутим, Српски ауто-клуб се 1940. издваја и постаје независан у раду, а Нешић је био изабран за члана Саветодавног одбора [132].

* * *

Шта рећи на крају ове биографије професора и академика Ђорђа П. Нешића? Нама, првој бројнијој послератној генерацији специјалиста офталмолога, Нешић је, с обзиром на разлику у годинама, изгледао као неприступачна, тајанствена особа, у коју смо са страхопоштовањем гледали, мада је он то најмање захтевао и желео. Када погледамо уназад нешто више од пола века, трудећи се да дођемо до свега доступног о Нешићевом животу и раду, тешко нам је поверовати да се иза тога старог, достојанственог господина крила личност која је била у стању да постигне све оно о чему смо овде писали. Иза тихих, одмерених покрета, речи и поступака тешко је било наслутити да се својевремено у тој особи крила вулканска енергија, која се често граничила са авантуризмом. Непмирна студентска младост нагонила га је да упоредо са медицином студира физичке и техничке науке, што му се касније вишеструко исплатило. Његова огромна енергија, како смо видели, исказала се чак и у сјајним победама у бициклическим тркама широм Европе, а томе иде у прилог и трајна страсна љубав према аутомобилима.

Повратак после студија у Србију и почетак рада одликују се великим ентузијазмом за струку. Од скромних почетака, пионирским радом створио је основе савремене офталмологије. Уредио је за пример Очно одељење а касније и Очну клинику. Пружио је драгоцену помоћ и војном санитету, посебно окулистици у војсци. Склоност ка истраживањима и некој врсти авантуризма потврђују путовања кроз целу тадашњу Русију као и касније учешће у Рус-

ко-јапанском рату. Али, Нешић је знао и за крајње жртве и одрицања. Доказао их је преласком Албаније и учешћем у свим ратовима Србије од 1912. до 1918. год.

Поред свега тога Нешић је нашао времена да уздигне своју струку, офталмологију, да напише бројне запажене радове, изда први уџбеник о очним болестима и неуморно пише популарне и поучне чланке за народ. Био је врстан интелектуалац, који се одликовао и даром за писање. Неки његови чланци, поготово популарни, имају књижевну вредност. И у позним годинама живота неуморно одлази на терен и дочекује дан искорењења трахома у Србији. Круна свега је његов рад у Српској академији наука. Оно што је учинио и створио академик проф. др Ђорђе П. Нешић заиста је не само пионирско већ и право херојско дело. Такви спојеви у једној јединој личности данас више скоро да нису могући. Ђорђа Нешића су изнедриле посебне прилике у тадашњој Србији као и време у коме је живео и деловао. Оставио је велики траг у офталмологији и може се рећи да је све оно што данас имамо његова велика заслуга. Стога нека ова закаснела и непотпуна биографија буде мали удео враћања дуга незаборавној и заслужној личности Ђорђа П. Нешића.

АНАЛИЗА РАДОВА ДР ЂОРЂА НЕШИЋА

Списак радова које је др Ђорђе Нешић подносио за конкурс за редовног професора Медицинског факултета у Београду 1921. године, као и списак радова приликом избора за редовног члана Српске академије наука 1947, није потпун, а и наведени наслови, као и извори публикавања, умногоме нису тачни. Тако се у једном списку наводи 27 радова [135], у другом 55 [134], а у трећем 52 [136]. Трудили смо се да тај списак радова и публикација сачинимо што потпуније.

Ако погледамо објављене радове Нешића, онда видимо да има више области које су га посебно интересовале. Тако је његово интересовање за болест трахом почело чим је отпочео окулистичку праксу у Београду, управо већ 1900. Објавио је и неколико већих, посебних публикација; неке од њих су писане популарно за народ. Последња, веома обимна публикација о трахому је из 1958 [137]. Она чини круну његових напора у борби против трахома, која је трајала скоро 60 година.

Друга велика област његовог интересовања је обољење шкрофулозни кератоконјуктивитис, а нарочито његове последице у виду промена на рожњачи – стафилома. Стога се борио и на социјалном плану против тог обољења, инсистирајући да се организо-

вано ради на превенцији туберкулозе. Његова клиничка изучавања, експериментни радови и хируршко лечење стафилома рожњаче су привукли пажњу и саопштењима објављеним у иностраним часописима. И ту је Нешић дочекао да се при крају његове стручне и научне каријере та болест више не виђа.

Промене на очима у току сифилисне болести, као и лечење, такође су интересовале Нешића, поготову са успешним лечењем сифилиса применом салварзана. Нешић је још од 1900. показивао велико интересовање за одраз првих болести на орган вида. Његова подробна тумачења клиничких слика одају велико познавање те области медицине, која ће временом постати посебна област, названа неуроофталмологија. Данас постоје два неуроофталмолошка кабинета у Београду, оба на Медицинском факултету.

Нешић је био пионир у области хистопатолошких истраживања у офталмологији. У Српско лекарско друштво доносио је микроскоп и колегама приказивао хистолошке препарате, које је сам припремао. Ти његови радови потичу из 1906, 1907, и 1908. год. Дочекао је да се на његовој клиници 1951. оснује Хистопатолошка лабораторија, са офталмологом и хистопатологом, његовим ђаком, Олгом Литричин.

Посебну пажњу посветио је хирургији ока. Приказивао је у Српском лекарском друштву велики број оперисаних болесника, описивао неке своје методе рада, показивао хируршке инструменте које је сам конструисао. Био је пионир у начину приказивања промена на оболелим очима, документујући их фотографијама, први пут још 1902.

Круна његових напора су студије о диновским електромагнетима сопствене конструкције, што га је учинило познатим у свету. На ове радове смо већ раније исцрпно указали. При крају своје каријере, под утицајем свога пријатеља проф. Филатова из Одесе, бавио се испитивањима и применом биогених стимулатора у офталмологији. На том пољу даје запажене радове, уводи посебне инструменте и апарате, и свој метод примене. Био је обузет овим проблемом. Међутим, време је показало да та метода лечења није била у свету прихваћена.

Др Ђорђа Нешића је у светску литературу увео његов рад о хемералопији на основу његових запажања на болесницима лечених у Болници на Солунском фронту. То су били војници који су поднели голготу преласка Албаније, уз неподношљиве услове живота, трпели хладноћу, глад и огромне физичке напоре. Све је то доводило и до промена на очима које су се испољиле у виду хемералопије. Пажњу је привукла његова класификација обољења, методи испитивања, као и детаљан приказ начина лечења. Публиковање овога рада му је допело велики научни углед [138].

У својој биографији Нешић истиче да се прикази и чланци о његовим радовима јављају у француским, италијанским, енглеским, руским, америчким, бугарским и немачким часописима [139, 140].

НАПОМЕНА: Описати живот и рад др Борђа П. Нешића није нимало једноставан подухват. Разлога томе има више. Пре свега, за нека раздобља у његовом животу постоје празнине. Нема писаних података, а оних који би о томе могли нешто рећи нема више међу живима. То значи помирити се, одмах у почетку, са непотпуним делом и изнети само оно за шта постоје поуздани подаци.

Недостају подаци о пореклу породице Борђа Нешића, нарочито његових родитеља, затим о школовању, углавном у гимназији, па и подаци о студијама медицине и специјализацији из очних болести нису обимни. По повратку са студија из Москве настаје кратак период за који немамо веродостојних података. Ипак, они убрзо постају поузданији и потпунији захваљујући раду Нешића у Српском лекарском друштву и његовом потпуном укључивању у стручни и друштвени живот тадашњег Београда, односно Србије.

БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА ДР ЂОРЂА НЕШИЋА
СТРУЧНИ И НАУЧНИ РАДОВИ

1898.

1. Нешић Ђ.: *Етиологија круиозног и дифтеришног зајалења очију и њихово лечење*. – Српски архив за целокупно лекарство, Београд [даље: Српски архив] 4 (1898), 1, 1–8.
2. Нешић Ђ.: *Случај комбилициране рејробулбарне хеморагије*. – Српски архив, 4 (1898), 7, 289–293.
3. Нешић Ђ.: *Прошаргол као спецификум при гоноричном побољевању очију*. – Српски архив, 4 (1898), 11, 521–523.

1899.

4. Нешић Ђ.: *Неколико речи о измењеној њехници ојерисања катарактије*. – Српски архив, 5 (1899), 2, 52–55.
5. Нешић Ђ.: *Илузије вида*. – Српски архив, 5 (1899), 3, 97–102.
6. Нешић Ђ.: *Актиномикоза сузних канала*. – Српски архив, 5 (1899), 6, 281–287.
7. Нешић Ђ.: *Ојеративно лечење велике крајковидосије*. – Српски архив, 5 (1899), 9, 439–443.
8. Нешић Ђ.: *Сувремено лечење поврине и дубоке форме склеријиса*. – Српски архив, 5 (1899), 12, 586–592.
9. Нешић Ђ.: *Начин испиивања вида за војне лекаре по Лонгморе, Лавренијевићу и др.* – Ратник: лист за војне науке, новости и књижевност, Београд, 1899, књ 21; 42, бр. 2, 181–207; 3, 320–360; 4, 447–475.
10. [Нешић Ђ. наводи у *Српском архиву*, 5 (1899), 9, 439–443 на страни 440: „Да не би био одвећ дугачак у писању, изнећу само оно, што је преко потребно, из мог прошлогодишњег рада о узроцима, предупређењу и лечењу кратковидости, из чијег трећег дела „О лечењу крајковидосије”, вадим ово неколико редака...”. Међутим, рад није нађен ни у *Српском архиву* нити у *Народном здрављу*, где је поменути рад могао бити штампан].

1900.

11. Нешић Ђ.: *Ајрофија ојичког нерва и шабес*. – Српски архив, 6 (1900), 9, 449–457.

1901.

12. Нешић Ђ.: *Албуминурично зајалење мрежице као симијом Брајјове болести*. – Српски архив, 7 (1901), 4, 145–152; 5, 205–212.

1902.

13. Нешић Ђ.: *Три случаја мјасијачног бленорјичног обољења очију код одраслих*. – Српски архив, 8 (1902), 1, 1–8.

1903.

14. Нешић Ђ.: *О физиолошком дејству и примени екстракта надбубрежне жлезде у очној иракси.* – Српски архив, 9 (1903), 7, 293–298.

1904.

15. Нешић Ђ.: *Београдско електрично осветљење наших сиџолова при вечерњем раду.* Двогодишња фотометарска посматрања над јачином осветљења разних беогр. завода. – Српски архив, 10 (1904), 413–419.

1905.

16. Нешић Ђ.: *Пројектили у Руско-јапанском рату.* Њихов утицај на очни вид. Наочари за заштитиу од пројектила. – Српски архив, 11 (1905), 445–450.

Када наводи овај рад Нешић говори о пројекторима или прожекторима.

17. Нешић Ђ.: *Конзервативно лечење ињерабилних сџафилома.* – Први конгрес српских лекара и природњака, Књига I, Лекарско-апотекарска секција, Београд, 1905, LXIII + 757, страна 130–140.
18. Нешић Ђ.: *Aniridia completa, estopia lentis et cataracta polaris congenita bilateralis.* – Први конгрес српских лекара и природњака, Књига I, Лекарско-апотекарска секција, Београд, 1905, LXIII + 757, страна 130–140.

1906.

19. Нешић Ђ.: *Оптичке и механичке особине савременог микроскопа.* – Српски архив, 12 (1906), 11, 461–469; 12, 501–512.
20. Нешић Ђ.: *Покушаји лечења прогресивних катаракти убризавањем јод-калијума.* – Српски архив, 12 (1906), 6, 241–247.

1907.

21. Нешић Ђ.: *Оптичка и специјална обрада ока за физиолошко-анатомска истраживања.* – Српски архив, 13 (1907), 3, 116–125.
22. Нешић Ђ.: *Iridochorioiditis као компликација Meningitis cerebrospinalis epidemica.* – Српски архив, 15 (1909), 8, 263–267.

1910.

23. Нешић Ђ.: *Трахом у нашем народу.* – Српски архив, 16 (1910), 1, 1–6.

1911.

24. Neschitch G.: *Beitrag zur Heilung der ekstatischen Hornhautnarben. Trepanation des Staphyloms.* – Zeitschrift für Augenheilkunde, Berlin, 1911, 25, 6, 527–541.

1912.

25. Нешић Ђ.: *Лечење екстраиничних ожиљака рожњаче помоћу ирејанаџије.* – Први југословенски састанак за оперативну медицину. Београд 5, 6. и 7. септембар 1911 / За штампу приредили В. Субботић и С. Ј. Алкалај, Београд, 1912, 50–64.

1918.

26. Nesitch G.: *Étude sur l'héméralopie*. – Annales d'oculistique, Paris, 1918, avril, 25 страна (сепарат).

На крају сепарата стоји податак: par Georges Néchitch, ophthalmologiste en chef de l'hôpital général de l'Etat à Belgrade, médecin-chef de l'hôpital chirurgical d'une armées serbes.

27. Нешић Ђ.: *Ulcus rodens corneae. Предлог лечењу помоћу ирајне декомпресије коморе*. – Српски архив, 28 (1926), 7, 313–320.
28. Nesitch G.: *La methode fistulisanie dans le traitement de l'ulcère rongean de la corne*. – Annales d'oculistique, Paris, 1926, 163, 4, 264–27.

У овом раду су дата 82 податка из литературе, док их у раду под бројем 27 нема.

1927.

29. Нешић Ђ.: *Трахом. Историја итрахома у иредрајној Србији и Краљевини Срба, Хрвајиа и Словенаца. Туђа искусива у борби са итрахомом. Пројекаји илана и сузбијања итрахомне заразе у Краљевини Срба, Хрвајиа и Словенаца*. Рад посвећен Офталмолошкој клиници Загребачког Унив. проф. др А. Ботерија на дан прославе петогодишњице, спомен од Београдске офталмолошке клинике. – Српски архив, 29 (1927), 5, 321–345.

1928.

30. Нешић Ђ.: *Велики магнетни. Њихова консирукција и иримена у офталмологији и хирургији*. – Српски архив, 30 (1928), 10, 761–807.

1929.

31. Nesitch G.: *Les expérimentations sur la construction rationnelle et l'application en ophthalmologie et en chirurgie des électro-aimants géants*. – Annales d'oculistique, Paris, 1929, 156, 7, 513–564.

1936.

32. Нешић Ђ.: *Електиромагнетиске операције на оку*. – Медицински преглед, Београд, 11 (1936), 3, 41–46.

1938.

33. Nesitch G.: *Puissant electro-aimant mouvements automatiques et monte sur wagonnet mobile, destine a l'ophthalmologie et a la grande chirurgie; mode d'utilisation*. – Annales d'oculistique, Paris, 1938, 175, 7, 507–543.
34. Нешић Ђ.: *Велики електиромагнетни консирукције Очне клинике*. – Војно-санитетски гласник, Београд, 1938.

1947.

35. Нешић Ђ.: *Најновији усјеси итраије икивима академика В. П. Филајова. Искусива са Очне клинике у Београду*. – Библиотека Српског лекарског друштва, Београд, бр. 5 (1947), 55 стр.

На страни 5–8 истог рада, налази се Биографија академика проф. др Владимира Петровича Филатова.

1949.

36. Нешић Ђ.: *Нов начин удаљења стираних магнетичких тела из ока код нејовређеног кристалног сочива (са екстракцијом и иридектомијом извршеним једновремено помоћу електро-магнетиа)*. – Глас, СХСIV, Српска академија наука, Одељење медицинских наука, 1949, Београд, књига I, 209–216.

1950.

37. Нешић Ђ.: *Начин добијања природног плацентарног сока кондензованог у вакууму и комбинованог са плацентарним џиковом*. – Српски архив, 1950, 48, 9, 601–608.

1951.

38. Нешић Ђ.: *Начин добивања природног плацентарног сока кондензованог у вакууму и комбинованог са плацентарним џиковом*. – Глас, Српска академија наука, Одељење медицинских наука, Београд, 1951, ССIV, књига 4, страна 9.

39. Nesitch G.: *Procédé d'obtention de liquide placentaire naturel, condensé et combiné avec le tissu placentaire*. – Annales d'oculistique, Paris, 1951, 184, 2, 118–126.

1958.

40. Нешић Борђе и Мандић Љубиша: *Борба проишв шрахома у Подрињу од 1948. до 1956.* – Српска академија наука, Посебна издања, књига 313, Одељење медицинских наука, Београд, књига 14, 1958, 76 стр.

1992.

41. Нешић Ђ.: *О повредама и болестима ока за време наших ратова*. У: Владимир Станојевић: *Историја српског војног санитетиа*. – Наше ратно санитетско искуство, Београд, 1992, страна 687–701 (репринт издања из 1925. год.).
42. Нешић Ђ.: *Болница у Драгоманцима и њене импровизације*. – Исто као под 40, страна 814–818.
43. Нешић Ђ.: *Чуло вида код нижих животиња*. – Страна IX–XV. Sine loco et appo. [Примерак се налази у Библиотеци Српске академије наука, убачен накнадно у: Нешић и Марковић: *Очне болести*, Београд, 1954. год.]

КЊИГЕ

У списковима које је сам сачинио за конкурсе за редовног професора Медицинског факултета и за Академију наука Нешић је додавао напомену: „Штампано и као засебна књига”. То су делом били знатно проширени и прерађени већ објављени радови, те их тако, држећи се навода аутора, овде и набрајамо

1899.

44. Нешић Ђ.: *Начини исцјелљивања вида за војне лекаре по Лонџморе Лаврентијеви и др.* / Израдио за српску војску др Ђорђе Нешић, очни лекар. – Издање Министарства војног, Београд, Штампарска радионица Краљевског српског Војног Министарства, 1899, 101+ IV.

1902.

45. Нешић Ђ.: *Ујшцај дневне и вешијачке свеиљосији на орџан вида.* – I издање, Државна штампарија Краљевине Србије, Београд, 1902, 37 стр.

1903.

46. Нешић Ђ.: *Како да сачувамо очни вид?*. – I издање, Државна штампарија, Београд, 1903, 65+1.

1904.

47. Нешић Ђ.: *Ујшцај дневне и вешијачке свеиљосији на орџан вида.* – II издање, Дvorsка књијарница Мите Стајића у Београду, 1904, 84.
48. Нешић Ђ.: *Како да сачувамо очни вид ?*. – II допуњено издање, Дvorsка књијарница Мите Стајића у Београду, 1904, стр. IV + 188.

1906.

49. Нешић Ђ.: *Оишичке и механичке особине савременој микроскоји.* – Државна штампарија Краљевине Србије, Београд, 1906, 22.
50. Нешић Ђ.: *Таблице за исцјелљивање вида.* Рад посвећен учитељу проф. А.А. Крјукову, царском саветнику. – Државна штампарија Краљевине Србије, Београд, 1906, 36+11. [Штампано на картонској хартији у само 223 примерка.]
51. Нешић Ђ.: *Мисирско заиљање очију. Трахом.* – Посебно издање Српског лекарског друштва. – Државна штампарија Краљевине Србије, Београд, 1906, стр 12+2.

1907.

52. Нешић Ђ.: *Оишита и сиецијална обрада ока за иаиолошко-анаиомско исцјелљивање.* – Државна штампарија Краљевине Србије, Београд, 1907, 21.

1914.

53. Нешић Ђ.: *Трахом у Србији. Предохрана и лечење.* – Издање Дvorsке књијарнице Мите Стајића, Београд, 1914, 38.

1923.

54. Нешић Ђ.: *Прилоџ решењу ишцаја о добијању меридионалних оишичких ирсека при микроскојији живој ока.* – Београд, 1923, стр. 9.

55. Нешић Ђ.: *Крајњак увод у офталмологију за студенте и лекаре*. – Издање Свесловенске књижаре М. Ј. Стефановић и друг, *Sine anno* [вероватно 1925. година], Београд, 277+1.

1927.

56. Нешић Ђ.: *Трахома. Историја и терапија трахома у предрајној Србији и Краљевини Срба, Хрватца и Словенаца. Туђа искуства у борби против трахома. Пројекат плана за сузбијање трахомне заразе у Краљевини Срба, Хрватца и Словенаца*. – Графички завод Макарије, Београд – Земун, 1927, 27 стр.

1928.

57. Нешић Ђ.: *Велики магнетни њихова конструкција и примена у офталмологији и хирургији*. – Штампарија Туцовић, Београд, 49 стр.

1936.

58. Нешић Ђ.: *Електромагнетске операције на оку*. – Београд, 1936, 21 стр.

1938.

59. Нешић Ђ.: *Велики електромагнетни конструкције Очне клинике*. – Штампано у Графичком заводу, Београд, 58 стр. + илустрације.

1947.

60. Нешић Ђ.: *Најновији успеси терапије њивима академика В. П. Филатова. Искуства Очне клинике Универзитета у Београду*. – Штампарија Просвета, Београд, 1947, 53 стр.

1948.

61. Нешић Ђ.: *Нов начин удаљавања страних магнетних тела ока код неоврећеног кристалног сочива (са екстракцијом и иридектомијом извршеним једновремено помоћу електро-магнетна)*. *Sine loco et anno*. [Према подацима нађеним у књижици рад је приказан на III скупу Одељења медицинских наука Српске академије наука 2. новембра 1948. год. Рад носи обележене странице 209–216.]

1951.

62. Нешић Ђ.: *Начин добијања природног плацентарног сока кондензовано у вакууму и комбиновано са плацентарним њивом*. – Глас, CCIV, Српска академија наука, Одељење медицинских наука, књига I, 4, 1951, 9 стр.

1954.

63. Ђ. Нешић и А. Марковић: *Очне болесџи*. – Издање Српске академије наука, Београд, Научна књига, Београд, 1954, 362 стр. + 24 табела у боји.

1958.

64. Нешић Ђ.: *Експериментална и клиничка зајажанња са биоџеним сџимулаџорима*. – Научно дело, Београд, 1958, 5+45 стр. – Српска академија наука, Посебна издања, књига 311, Одељење медицинских наука, књига 13.
65. Ђ. Нешић и Љ. Мандић: *Ђорба џројив џтрахома у Подрињу од 1948. до 1956*. – Научно дело, Београд, 1958, 5+76+ 8 стр. – Српска академија наука, Посебна издања, књига 313, Одељење медицинских наука, књига 14.

ПОПУЛАРНИ ЧЛАНЦИ

1899.

66. Д-р Лаз. [псеудоним]: *Сузбијање крајковидосџи*. – Народно здравље, Београд, 4 (1899), 2, 31–32. Ово је извод из рада: *Ојератџивно лечење велике крајковидосџи*, Српски архив, 4 (1899), 9, 439–443.
67. Нешић Ђ.: *Чувајџе своје очи и не џоверавајџе их никоме*. – Народно здравље, Београд, 4 (1899), 9, 193–199.

1900.

68. Нешић Ђ.: *Да ли је моџућ вид без очију?*. – Народно здравље, Београд, 5 (1900), бр. 5, 104–110; 6, 130–133; 7, 160–163. У наставцима.

1902.

69. Нешић Ђ.: *Дневна свејлосџи и вешџачко осветљење*. – Народно здравље, Београд, 7 (1902), 2, 25–29; 3, 62–66; 4, 86–92; 5, 110–117; 6, 132–139; 7, 151–156. У наставцима.

1903.

70. Нешић Ђ.: *Како да сачувамо очни вид*. – Народно здравље, Београд, 8 (1903), 1, 3–12; 2, 40–50; 3, 67–84; 4, 99–19; 5, 127–143. У наставцима.

1906.

71. Нешић Ђ.: *Мисирско зајажење очију. Трахом*. – Народно здравље, Београд, 11 (1906), 8, 165–174.

1907.

72. Нешић Ђ.: *Најрезање очију*. – Народно здравље, Београд, 12 (1907), 8, 177.
73. Нешић Ђ.: *„Дечји цветџи” (џнојаво зајажење очију код новорођенчади)*. – Здравље, Београд, 12 (1907), 2, 33–36.
74. Нешић Ђ.: *Бадље*. – Здравље, Београд, 2 (1907), 5, 136–139.
75. Нешић Ђ.: *Избор наочари за рад*. – Здравље, Београд, 2 (1907), 8, 233–236.

1908.

76. Нешић Ђ.: „*Фирциг*” у очима. – Здравље, Београд, 3 (1908), 1, 5–8.

1909.

77. Нешић Ђ.: *Крајковидоси*. – Народно здравље, Београд, 14 (1909), 4, 81–86.78. Нешић Ђ.: *Очни кайари*. – Здравље, Београд, 4 (1909), 5, 139–142.79. Нешић Ђ.: *Бојадисана сџакла у наочарима*. – Здравље, Београд, 4 (1909), 7, 202–204.80. Нешић Ђ.: *Чишање у кревету*. – Здравље, Београд, 4 (1909), 9, 282.81. Нешић Ђ.: *Како треба носити наочаре или „цвикер”* – Здравље, Београд, 4 (1909), 10, 316–317.82. Нешић Ђ.: *Зар је ишо морало биши?* – Здравље, Београд, 4 (1909), 11, 334–336.

1910.

83. Нешић Ђ.: *У којим годинама треба уйошребити наочаре за рад*. – Народно здравље, Београд, 15 (1910), 12, 252–254.

РАДОВИ О БОРЂУ НЕШИЋУ

1. Кујунџић Војислав: *Српски хирурзи*. – Здравље, Београд, 6 (1911), 9, 260–264.
2. Станојевић Владимир: *Нешић Борђе*. У: Станојевић Станоје: Народна енциклопедија Српско-хрватско-словеначка, Библиографски завод Д.Д., Загреб, 1928, III књига, страна 61. [Наведена је као година рођења 1874, што је погрешно. Исправно је 1873.]
3. *Борђе Нешић*, Мала енциклопедија Просвете, III издање, Београд, 1978, свеска 2, страна 660. [Наведена је као година рођења 1874, што је погрешно. Исправно је 1873.]
4. Енциклопедија Југославије, Загреб, MCMLV, Издање и наклада Југословенског лексикографског завода, волумен VI, страна 280. Обрадио Иван Станковић.
5. Медицинска енциклопедија, Издање и наклада Југословенског лексикографског завода, Загреб, MCMLIII, свеска VII, страна 372. Обрадио Милан Копша.
6. Борђе П. Нешић: Нови академици. – Српски архив, Београд, 45 (1947), 9, 762.
7. Станојевић Владимир: *Ликови и дела истакнутих лекара од оснивања Српског лекарског друштва до данас*. – Споменица Српског лекарског друштва, 1872–1972, СЛД, Београд, стр. 197–198.
8. Комеморативна седница одржана 12. новембра 1959. у спомен преминулог академика Ђорђа Нешића. – Гласник, Српска академија наука,

Београд, 11 (1960), 4, 337–346. [Говоре су држали: Коста Тодоровић, Радивоје Беровић и Иван Станковић.]

9. [Редакција *Acta Ophthalmologica Yugoslavica*: Академику професору др Ђорђу Нешићу као признање за дугогодишњи плодносан рад на стварању и афирмацији југословенске офталмологије]. – *Acta Medica Yugoslavica*, Београд, 10 (1956), 2, 137–142.

Овај број часописа у целини је посвећен проф. Нешићу и садржи 12 прилога написаних од угледних офталмолога. Међу њима су велика француска имена офталмологије тога времена Р. Baillart-a, G. P. Sourdille-a, J. Sedan-a и J. Legrand-a. Остали прилози су написани од познатих офталмолога из наших бивших република као и сарадника проф. Нешића.

ИЗВОРИ ЗА БИОГРАФИЈУ

СКРАЋЕНИЦЕ:

- АСАН, Досије: Архив Српске академије наука, Лични досије бр. 59.
- АСАН, Историјска збирка: Архив Српске академије наука, Историјска збирка бр. 14314.
- АМФ: Архив Медицинског факултета у Београду, Досије Нешић.
- АС, УБ, Ректорат: Архив Србије, Фонд Ректората београдског Универзитета, Медицински факултет, Ф = фасцикла, рбр. = редни број, година, лист.
- АС, Мп: Архив Србије, Министарство просвете, НР Србија, Досијеа бр. Н-VI-40.
- ФМ, СЛД: Фонд Музеја српске медицине Српског лекарског друштва, Београд, фасц. бр. 419/Л.
- СА: Српски архив за целокупно лекарство, Орган Српског лекарског друштва, Београд.

1. АС, Мп.
2. АСАН, Досије.
3. Споменица шабачке гимназије 1837–1937, Шабац, 1938, стр. 304.
4. Исто, стр. 418–419.
5. Станојевић Владимир: *Ликови и дела истакнутих лекара од оснивања Српског лекарског друштва до данас*. У: Споменица Српског лекарског друштва 1872–1972, Српско лекарско друштво, 197–198.
6. Тодоровић Коста: *Говор на комеморативној седници у спомен преминулог академика Ђорђа П. Нешића*, Гласник Српске академије наука, 1959, XI, 4, октобар–децембар, 337–341.
7. Исто као под 5.
8. АСАН, Досије.
9. АС, УБ, Ректорат: фасц. III, рбр. 166/1921, лист 2.
10. СА: 1898, IV, 4, 190.
11. АС, Мп, Досијеа.

12. Пламенац Саво: *Др Павао Појовић (30. X 1854 – 17. X 1937), Пионир официјалмолоџије у Србији*, СА, 1980, 182, 2, 169–180.
13. Нешић др Ђорђе: *Начини испитивања вида за војне лекаре, по Лонџморе, Лавренијеву и др.* Израдио за српску војску др Ђорђе Нешић, очни лекар, Издање Министарства војног, Београд, 1899, 101+IV.
14. Нешић Ђорђе: *Чувајте своје очи и не поверавајте их никоме*, Народно здравље, 1899, IV, 9, 193–199.
15. АС, УБ, Ректорат: фасц. III, рбр. 166/1921, лист 2.
16. АМФ.
17. Станојевић Владимир: *Историја српског војног санитетства*. Наше ратно санитетско искуство. Београд, 1992, 893.
18. Пламенац Саво: *Појовић др Павле (30. X 1854 – 17. X 1937). Пионир официјалмолоџије у Србији*, СА: 1980, 108, 2, 169–180.
19. Нижетић Здравко: *д-р Драгољуб И. Ђорђевић, Први српски окулист, о његовојгодишњици његове смрти*. СА: 1947, 45, 7–8, 583–585.
20. Нешић др Ђорђе: *Споменица Медицинског факултета у Београду, 1921–1935*, 117–118.
21. АС. Ректорат, фасц. III, рбр. 166/1921, лист 2 и 3.
22. Исто, лист 1.
23. Исто, лист 4.
24. АМФ.
25. АС, Ректорат, фасц. III, рбр. 170/1922, лист 4.
26. Исто, лист 6.
27. АС, Ректорат, фасц. II, рбр. 62/1922, лист 3.
28. СА: 1927, 19, 9, 708.
29. АС, Ректорат, фасц. III, рбр. 88/1929.
30. Исто, рбр. 64/1930, лист 2.
31. Исто, лист 3.
32. АС, Ректорат, фасц. IV, рбр. 93/1931.
33. Исто, лист 2.
34. АС, Ректорат, фасц. IV, рбр. 85/1932 ; фасц. VIII, рбр. 60/1935; фасц. XII, рбр. 100/1936; фасц. XI, рбр. 32/1937; фасц. IX, рбр. 93/1938; фасц. VIII, рбр. 123/1940.
35. Исто, фасц. IV, 85/1932, лист 5.
36. Исто, фасц. III, рбр. 123/1932, лист 1.
37. Исто, фасц. V, рбр. 104/1941, лист 2.
38. Исто, фасц. IV, рбр. 104/1941, лист 16.
39. Исто, лист 22.
40. Исто, лист 24 (од 31. маја 1941. год.).
41. Исто, лист 26.
42. Исто, лист 28.

43. АС, УБ, Ректорат, фасц. VI, рбр. 133/1941.
44. АС, УБ, Ректорат, фасц. IV, рбр. 104/1941, лист 31.
45. АС, УБ, Ректорат, фасц. VI, рбр. 133/1941, лист 4.
46. АМФ.
47. АС, УБ, Ректорат, фасц. VI, рбр. 133/1941, лист 5.
48. АС, УБ, Ректорат, фасц. III, рбр. 133/1941, лист 7.
49. АС, УБ, Ректорат, фасц. II, рбр. 170/1942.
50. Информатор, Медицински факултет Универзитета у Београду, Београд, 1988, 60.
51. АС, УБ, Ректорат, фасц. III, рбр. 123/1932.
52. Нешић др Ђорђе: *Очна клиника Медицинског факултета Универзитета у Београду, 1920–1935*. У: Медицински факултет Универзитета у Београду 1921–1935, стр. 117–124.
53. Медицински преглед, Београд, 1935, X, 8,161.
54. АМФ.
55. Крејовић Боривоје: *Сећања и записи из прошлости српске оториноларингологије*, Београд, 1994.
56. АСАН, Историјска збирка.
57. Благојевић Милан, Цветковић Добросав: *Прилог за историју Клинике за очне болести „Проф. др Ђорђе Нешић” у Београду*, Београд, 1986.
58. АМФ.
59. АСАН, Историјска збирка.
60. Годишњак Српске академије наука, 1947, LIV, 21.
61. Исто, страна 232.
62. Нешић Ђ., Марковић А.: *Очне болести*, 2. издање, Научна књига, Београд, 1954.
63. Годишњак Српске академије наука, 1952, LIX, 90.
64. Исто.
65. АСАН, Историјска збирка.
66. Годишњак Српске академије наука, 1952, LIX, 264.
67. Исто, 1953, LX, 248.
68. Исто, страна 89.
69. Исто, страна 110–111.
70. Годишњак Српске академије наука, 1958, LXV, 109.
71. Гласник Српске академије наука, 1959, XI, 4, 337–343.
72. Исто, страна 384.
73. Исто, страна 337–346.
74. Политика, недеља 25. октобар 1959, бр. 16610, година 56.
75. Политика, понедељак 26. октобар 1959, број 16611, година 56.
76. АС, Мп, Досијеа.
77. СА: 1899, V, 3, 137.

78. АС, УБ, Ректорат, фасц. III, рбр. 166/1921, лист 2.
79. АСАН, Историјска збирка.
80. СА: 1905, XI, 10, 445–450.
81. АС, УБ, Ректорат, фасц. III, рбр. 166/1921, лист 3.
82. Петровић Михаило: *Моја хируршка искуства у рајоновима 1912–1918*. У: Станојевић Владимир: Историја српског војног санитета, Наше ратно санитетско искуство, Београд, 1992, 623–624.
83. Нешић Ђорђе: *Болница у Драгоманцима и њене имјоровизације*. У: Станојевић Владимир: Историја српског војног санитета. Наше ратно санитетско искуство, Београд, 1992, 814–818.
84. Станојевић Владимир: *Ликови и дела истакнутих лекара од оснивања Српског лекарског друштва до данас*. У: Споменица Српског лекарског друштва у Београду 1872–1972, Београд 1972, 197–198.
85. Павловић Будимир: *Српски санитет на солунском фронту*, Српски архив, 1989, 117, 2, 115–123.
86. Нешић Ђорђе: *О повредама и болестима ока за време наших рајова*. У: Станојевић Владимир: Историја српског војног санитета. Наше ратно и санитетско искуство, Београд 1992, 687–701.
87. Нешић Ђорђе: *Начин испитивања вида за војне лекаре по Лонџморе, Лаврентијевићу и др.* Израдио за српску војску др Ђорђе Нешић, Ратник, лист за војне науке, новости и књижевност, Војно Министарство, Београд, 1899, 21, 42, 2, 181–207 ; 3, 320–360 ; 4, 447–475.
88. *Начини испитивања за војне лекаре по Лонџморе, Лаврентијевићу и др.* Израдио за српску војску др Ђорђе Нешић, очни лекар, издање Министарства војног Београд, 1899, 101+ IV.
89. Копша Милан: *Зборник Војно Медицинске академије*, Београд, 1950–1969, 66–69.
90. Трпковић Жарко: *Очно одељење*, Војно-санитетски гласник, 1930, књига I, 3–4, 351–352.
91. Нешић Ђорђе: *Очно одељење војне болнице некад и сад*. Приликом отварања Очног одељења Војне медицинске академије у Београду. Поздрав који је у име Очне клинике изговорио 29. IV 1954. г. проф. др Ђ. П. Нешић. Архив Српске академије наука, Историјска збирка 14314.
92. Одликовање г. проф. Ђ. Нешића, Медицински преглед, Београд, 1935, X, 6, 120.
93. СА: 1898, IV, 1, 13–14.
94. СА: 1901, VII, 4, 174.
95. СА: 1899, V, 3, 118–120.
96. СА: 1920 XXII, 1–2, 100.
97. СА: 1928, XXX, 3, 237.
98. СА: 1900, VI, 5, 267–268.
99. Нешић Ђ.: *Консервативно лечење ињекцијских сифилома*. – Први конгрес српског лекара и природњака, Лекарско-апотекарска секција, Београд, 1905, 130–140.

100. Neschitch G.: *Beitrag zur Heilung der ektatischen Hornhautnarben, Trepanation des Staphyloms.* – Zeitschrift für Augenheilkunde, 1911, 25, 6, 527–541.
101. СА: 1898, IV, 11, 521–523.
102. СА: 1903, IX, 7, 293–298.
103. АС, УБ, Ректорат, фасц. III, рбр. 104/1941, лист 2.
104. Годишњак Српске академије наука, 1948, LV, 3, 65–66.
105. СА: 1899, V, 3, 119.
106. СА: 1900, VI, 1, 19.
107. СА: 1901, VII, 4, 179.
108. СА: 1901, VII, 4, 179.
109. СА: 1906, XII, 1, 49.
110. СА: 1906, XII, 2, 90–91.
111. СА: 1906, XII, 2, 92–93.
112. СА: 1906, XII, 7, 316.
113. Néchitch P. Georges: *Étude sur l'héméralopie.* Annales d'oculistique, Paris, 1918, 4, страна 25.
114. Петровић Михаило: *Моја хируршка искуства у рајновима 1912–1918.* У: Станојевић Владимир: *Историја српског војног савитета. Наша ратна војна искуства,* Београд 1992, 623–624.
115. Нешић Ђорђе: *Чувајте своје очи и не померавајте их никоме,* Народно здравље, 1899, IV, 9, 193–199.
116. Нешић Ђорђе: *Мисирско заглађење очију. Трахом,* Народно здравље, 1906, XI, 8, 165–174.
117. АС, Мп, Досијеа.
118. СА: 1906, XII, 7, 315.
119. СА: 1899, V, 3, 118–119.
120. СА: 1927, 29, 9, 705–709.
121. ФМСЛД, фасц. 419/л.
122. Поповић Љубодраг: *Фонд санијетског одељења Министарства унутрашњих дела Краљевине Србије, 1839–1918,* Acta historica medicinae, pharmaciae et veterinae, 1966, VI, 1–2, 79–90.
123. СА: 1902, VIII, 12, 532.
124. СА: 1905, XI, 6, 285–286.
125. СА: 1920, XXII, 1, 72–73.
126. СА: 1922, XXIV, 2–3, 100–111.
127. АС, Мп, Досијеа.
128. Исто као 57.
129. Глушчевић Манојло: *Наш сироти,* Београд, 1951, I, 3.
130. Ђокић Лазар: *Аутомобилизам пре њедесет година, Београд, у сећањима 1930–1941,* Београд 1983, 89–93.
131. А.: *Тајна вечне младости аутомобилског мотора, Веровали или не: један исти ауто прешао за 20. година преко 300 000 km а још нов. Ауто мотор, sine anno,* 29–31.

132. Податке ми је уступио господин Владимир Веселиновић, консултант Музеја аутомобила у Београду, марта 1997. године.
133. АСАН, Историјска збирка.
134. АС, У Б, Ректорат, фасц. III, рбр. 166/1921, лист 2 и 3.
135. АС, Мп, Досијеа.
136. АСАН, Досијеа.
137. Нешић Борђе, Мандић Љубиша: *Борба црoишe црaхoмa у Пoдpињу oд 1948 дo 1956*, Научно дело, Београд 1958.
138. Néchitch P. Georges: *Étude sur l'héméralopie*, Annales d'oculistique, Paris, 1918, CLV, avril, 172–196.
139. АСАН, Досијеа.
140. АС, Мп, Досијеа.

DJORDJE P. NEŠIĆ
(1873–1959)

Djordje Nešić was born in Šabac on June 15 (28), 1873. He completed elementary school in Loznica and high school in Šabac. In 1890 he went to Moscow to study medicine and at the same time attended classes of mathematics and physics. He received a sound technical education there which later on stood him in good stead in the construction and development of ophtalmological instruments and aids.

On completing his studies he took an advanced course specializing in ophtalmology at the Eye Clinic in Moscow, headed by the famous professor Krjukov. After completing his specialization course of studies in 1896 Nešić returned to Serbia. He did his compulsory army service and then immediately joined the Serbian Medical Society in Belgrade of which he became one of the most noteworthy and most productive members. He documented presentations of his works with photographs and histopathological preparations which was a pioneering enterprise at the time and he also displayed ophtalmological instruments and aids of his own make. He undertook pioneering experimental ophtalmological projects. His interests included eye surgery, diagnostics and therapy. He kept well abreast of state-of-the art achievements in his profession, following as he did the work of foreign clinics and congresses in the country and abroad. In 1899 he wrote the first textbook on eye diseases for military doctors in Serbia. He took a position at the Eye Ward of the General State Hospital in 1901 and became its administrator in 1904. He was a volunteer in the 1904–1905 Russo-Japanese war. He devoted great attention to popular health education, wrote numerous popular articles and booklets and delivered countless lectures. It is hard to enumerate everything that Nešić did over a quite short period of time. The wars put a cruel end to Serbia's swift advancement in many fields at that time. Nešić participated in all the wars waged from 1912 to 1918. He closely cooperated with the military Medical Corps, particularly its Ophtalmological Service which he was in charge of for a time. At the Thessaloniki battlefield he was the commanding officer of the Surgical Field Hospital. Amid a severe shortage of supplies he produced various makeshift instruments and aids which were very useful.

After being demobilized Nešić returned to Belgrade in 1919 and joined the staff of the Eye Ward of the General State Hospital. He worked hard for the newly established Faculty of Medicine in Belgrade to start regular work. In 1921 he was elected a full professor at that Faculty and immediately appointed the Administrator of the then founded Eye Ward. He equipped the Clinic with modern instruments, apparatus and teaching aids. Already in 1925 he published a textbook on eye diseases for medical students. The Eye Clinic set professional and scientific work standards

to be emulated by others at the Faculty of Medicine. Numerous physicians pursued their ophthalmological specialization at this Clinic and later founded Eye Wards in the provinces.

The German bombardment of Belgrade on April 6, 1941 severely damaged the Eye Clinic. Nešić and the staff of the Clinic did everything in their power for the damage to be repaired in the shortest time possible and succeeded in doing so. Nešić was retired on December 31, 1942, but immediately after the end of the war in 1945 he was invited to assume the office of head of the Eye Clinic which he did until his final retirement in 1955. During that period the Clinic took on considerable numbers of new staff. In 1947 Nešić was inducted into the Serbian Academy of Sciences as a full member. He took an active and dedicated part in the work of the Academy until just prior to his death in 1959.

Nešić published many professional and scientific papers. He had a rich clinical experience and first became known in the world for his paper on hemeralopia which he had thoroughly studied on diseased soldiers who had been through the Albanian crossing ordeal and suffered deprivation. He devoted a considerable number of his works to the design, construction and application of his gigantic electromagnets. He developed a number of models which were efficiently applied in ophthalmology. Many of his works deal with the diagnosis and treatment of various eye diseases and Nešić also devoted great attention to various surgical problems. He was also well known for his efforts in the field of the control and treatment of trachoma which he did for a full sixty years. He lived to see that disease eradicated in Serbia. Towards the end of his career Nešić undertook a method of therapy with biogenic stimulators in cooperation with the eminent Professor Filatov from Odessa. That Professor Dr. Nešić was a pillar of ophthalmology in Serbia is also attested to by the fact that his students named the Clinic which he had founded the "Professor Dr. Djordje Nešić Eye Diseases Clinic".

Nešić is also well known for his advocacy and popularization of sports in Serbia. He was also one of the founders of the Cycling and Motoring Clubs in Serbia.

Through tireless work and great enthusiasm the Academician Djordje Nešić laid the foundations of contemporary ophthalmology. He was a vintage intellectual and at the same time a gifted writer. His work can be characterized not only as pioneering but indeed as heroic. He has left an indelible trace in ophthalmology and to him goes much of the credit for everything that we have in ophthalmology today.

